

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΓΙΑ

π.μ.σ.

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων - Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων - Πανεπιστήμιο Πειραιά

Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ
ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ
ΑΠΟΡΟΥΣ (ΤΕΒΑ/FEAD). Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΚΟΖΑΝΗΣ**

**Όνοματεπώνυμο
Τσαμόγλου Καρυοφύλλης**

**Όνομα Επιβλέποντα
Τοπάλογλου Ελευθέριος**

Κόρινθος, Μάρτιος 2017

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΓΙΑ

Π.Μ.Σ.

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

**Department of Political Studies and International Relations - University of
Peloponnese**

Department of Economics - Democritus University of Thrace

Department of Economics - Aristotle University of Thessaloniki

Department of Business Administration - University of Piraeus

**Interuniversity Interdepartmental
Master Program in
«Local and Regional Government and Development»**

DIPLOMATIC WORK

**A REVIEW ON ASSESSMENT OF EUROPEAN AID TO
FUND HEALTH INSURANCE (FEAD/FEAD). Η
CIRCUMSTANCES OF REGIONAL UNITY KOZANIS**

Name

Tsamoglou Kariofillis

Name Supervisor

Topaloglou Eleftherios

Corinth, March 2017

ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΠΟΡΟΥΣ (TEBA/FEAD). Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΚΟΖΑΝΗΣ

Περίληψη

Με την παρούσα μελέτη γίνεται προσπάθεια για προσέγγιση του θέματος της Ευρωπαϊκής βοήθειας προς τους απόρους, γενικά ως πρόγραμμα βοήθειας και ειδικότερα για την εφαρμογή του στην Π.Ε. Κοζάνης. Η οικονομική κρίση η οποία έπληξε τα τελευταία χρόνια την Ευρώπη, έχει ως αποτέλεσμα χθόνων πολιτών της Ε.Ε. να αντιμετωπίζει τον κίνδυνο της φτώχειας. Στην Ελλάδα, η οποία έχει πληγεί ιδιαίτερα από την κρίση, ο αριθμός των ατόμων που χρειάζονται βοήθεια, είναι πολύ μεγαλύτερος. Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας, γίνεται αποσαφήνιση των εννοιών της φτώχειας και επεξηγούνται βασικοί δείκτες που χρησιμοποιούνται στη μελέτη. Ακόμη αξιολογούνται τα φαινόμενα φτώχειας σε Ευρωπαϊκό και Εθνικό επίπεδο, ώστε να γίνουν φανεροί οι λόγοι για τους οποίους οι αρμόδιοι φορείς πρέπει να κινητοποιηθούν, ώστε να τεθεί το φαινόμενο της φτώχειας υπό έλεγχο. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη περιγραφή της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην παρουσίαση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA). Επιπρόσθετα περιγράφεται ο τρόπος εφαρμογής του στην χώρα μας. Στο τελευταίο κεφάλαιο, γίνεται αναφορά στην περίπτωση της Π.Ε. Κοζάνης, δίνονται αναλυτικά στοιχεία και αξιολογείται το φαινόμενο της φτώχειας στην περιοχή, περιγράφονται τρόποι εφαρμογής του προγράμματος TEBA και τέλος, κατατίθενται προτάσεις βελτίωσης του τρόπου εφαρμογής του συγκεκριμένου προγράμματος.

Λέξεις Κλειδιά: TEBA, Π.Ε. Κοζάνης, φαινόμενο φτώχειας, ακραία φτώχεια, ευπαθείς ομάδες,

A REVIEW ON ASSESSMENT OF EUROPEAN AID TO FUND HEALTH INSURANCE (FEAD/FEAD). H CIRCUMSTANCES OF REGIONAL UNITY KOZANIS

Abstract

In this paper an attempt is made to approach the issue of European aid to the most deprived, as a general assistance program while the implementation of the program at the regional unity of Kozani is examined in particular. The economic crisis that hit in recent years Europe has resulted in ¼ of EU citizens facing the risk of poverty. In Greece, which has been particularly affected by the crisis, the number of people in need of help, is much higher. In the first chapter, the different concepts of poverty are being clarified and the key indicators, which are used in the study, are being explained. Furthermore, the phenomenon of poverty is being evaluated at European and national level, in an attempt to make more apparent the reasons for which the competent institutions must be mobilized in order to put the phenomenon of poverty under control. The second chapter is a brief description of the strategy "Europe 2020" and places emphasis on the presentation of The Fund for European Aid to the Most Deprived (FEAD). Additionally the implementation of the program in Greece is being described. In the last chapter, special reference is made in the case of the regional unity of Kozani, detailed information is given and the phenomenon of poverty in the region is being evaluated. Finally, the way and procedures through which the program is being implemented in the region are being described and proposals in order to improve the implementation of the program are made.

Keywords: FEAD, R.U. Kozani, phenomenon of poverty, extreme poverty, vulnerable groups,

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	iii
Abstract	iv
Κατάλογος Πινάκων.....	vii
Κατάλογος Διαγραμμάτων.....	viii
Κατάλογος Εικόνων	viii

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΣΤΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

1.1 Εισαγωγή.....	1
1.2 Βασικοί Ορισμοί	1
1.3 Ανάλυση και Αξιολόγηση του φαινομένου της φτώχειας σε Ευρωπαϊκό επίπεδο-Σύγκριση με την Ελλάδα.....	6
1.4 Ανάλυση και Αξιολόγηση των φαινομένων φτώχειας σε εθνικό επίπεδο	14
1.5 Ανακεφαλαίωση.....	22

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ: ΤΑΜΕΙΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΠΟΡΟΥΣ

2.1 Εισαγωγή.....	24
-------------------	----

2.2 Ευρωπαϊκές πολιτικές για την καταπολέμηση των φαινομένων φτώχειας: Η «Στρατηγική Ευρώπη 2020»	25
2.3 Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους απόρους (Τ.Ε.Β.Α.)	28
2.4 Το Τ.Ε.Β.Α. στην Ελλάδα.....	33
2.5 Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης.....	36
2.6 Ανακεφαλαίωση	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΚΟΖΑΝΗΣ..... 41

3.1 Εισαγωγή.....	41
3.2 Στόχοι του ΤΕΒΑ στην Π.Ε. Κοζάνης.....	43
3.3 Ανάλυση και Αξιολόγηση των φαινομένων φτώχειας στην περιφερειακή ενότητα Κοζάνης.....	44
3.4 Εφαρμογή του ΤΕΒΑ στην Κοζάνη.....	47
3.5 Προτάσεις - Συμπεράσματα.....	50
3.6 Ανακεφαλαίωση.....	52

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ..... 53

Κατάλογος Πινάκων

Αριθμός Πίνακα	Τίτλος Πίνακα	Σελίδα
Πίνακας 1.3.	Συνολικό ποσοστό ατόμων που ζουν στα όρια της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ε.Ε., ανάλογα με τη χώρα προέλευσης τους	14
Πίνακας 1.2	Συνολικό ποσοστό ατόμων που ζουν υπό το καθεστώς των τριών συνιστωσών που συνθέτουν το σύνολο των ατόμων που βρίσκονται στα όρια της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού	9
Πίνακας 1.1	Συνολικά Ποσοστά Ατόμων στα Όρια της Φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού στα κράτη μέλη της Ε.Ε.	7
Πίνακας 2.1	Εξέλιξη στους τομείς ενδιαφέροντος του Ευρώπη 2020 για το σύνολο των κρατών μελών και για την Ελλάδα.....	27
Πίνακας 2.2.	Διαθέσιμα Κονδύλια προϋπολογισμού TEBA και εθνική συνεισφορά για τα μέλη της Ε.Ε.	33
Πίνακας 3.1:	Φτωχά νοικοκυριά Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης.....	46

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Αριθμός Διαγράμματος	Τίτλος Διαγράμματος	Σελίδα
Διάγραμμα 1.1.	Συνολικό Ποσοστό Ατόμων στα Όρια της Φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα και στην Ε.Ε., έτη 2007-2015.....	6
Διάγραμμα 1.2.	Εξέλιξη των τριών συνιστωσών που συνθέτουν το σύνολο των ατόμων που βρίσκονται στα όρια της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.....	8
Διάγραμμα 1.3.	Συνολικό Ποσοστό Ανδρών και γυναικών στα Όρια της Φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ε.Ε. (% του συνολικού πληθυσμού).....	10
Διάγραμμα 1.4.	Ποσοστά ατόμων στα Όρια της Φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού ανά ηλικιακή ομάδα και φύλο στην Ε.Ε. για το έτος 2015	11
Διάγραμμα 1.5.	Ποσοστά ατόμων στα Όρια της Φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού ανάλογα με την κατάσταση απασχόλησης στην Ε.Ε. για το έτος 2015 ...	12
Διάγραμμα 1.6.	Ποσοστά ατόμων στα Όρια της Φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ε.Ε., ανάλογα το μορφωτικό τους επίπεδο για το έτος 2015	13
Διάγραμμα 1.7.	Εξέλιξη του ατομικού μέσου διάμεσου εισοδήματος (κατώφλι κινδύνου φτώχειας) στην Ελλάδα για τα έτη 2008-2015.....	15
Διάγραμμα 1.8.	Ποσοστά ατόμων στα Όρια της Φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα ανάλογα με το φύλο για το έτος 2015	15
Διάγραμμα 1.9.	Ποσοστά ατόμων στα Όρια της Φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα, για το έτος 2015	16
Διάγραμμα 1.10.	Συγκεντρωτική αποτύπωση της εξέλιξης των συνιστωσών της φτώχειας στην Ελλάδα για το έτος 2015 (% του συνολικού πληθυσμού).....	16
Διάγραμμα 1.11.	Ποσοστιαία μεταβολή (%) αδυναμίας κάλυψης/εξασφάλισης των 9 στοιχείων που συνθέτουν την κατάσταση στέρησης υλικών αγαθών για τα έτη 2018 και 2015 στην Ελλάδα (% του συνολικού πληθυσμού)	17

Διάγραμμα 1.12. Ποσοστά ατόμων στα Όρια της Φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα, ανάλογα με την κατάσταση απασχόλησης, για το έτος 2015 (% του συνολικού πληθυσμού)	18
Διάγραμμα 1.13. Ποσοστά ατόμων στα Όρια της Φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα, ανάλογα με το μορφωτικό τους επίπεδο, για το έτος 2015 (% του συνολικού πληθυσμού)	18
Διάγραμμα 1.14. Ποσοστά ατόμων στα Όρια της Φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα, ανάλογα με τη χώρα προέλευσης, για το έτος 2015.....	19
Διάγραμμα 1.15. Κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικές μεταβιβάσεις για το έτος 2015...	19
Διάγραμμα 1.16. Εξέλιξη δεικτών οικονομικής ανισότητας στην Ελλάδα για τα έτη 2008 έως 2015	21
Διάγραμμα 1.17. Νοικοκυριά στο όριο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα για τα έτη 2008 και 2015	21
Διάγραμμα 1.18. Εξέλιξη του χάσματος κινδύνου φτώχειας στην Ελλάδα για τα έτη 2008 έως	22

Κατάλογος Εικόνων

Αριθμός Διαγράμματος	Τίτλος Διαγράμματος	Σελίδα
Εικόνα 2.1.	Είδος βοήθειας που παρέχεται από το ΤΕΒΑ στα κράτη μέλη.....	31
Εικόνα 2.2.	Τα τρία επίπεδα της Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη και οι βασικές αρχές που τα διακρίνουν	38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΣΤΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

1.1 Εισαγωγή

Παρά τη συνολική ευημερία των πολιτών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), σε σχέση με τα αναπτυσσόμενα κράτη, τα επίπεδα φτώχειας στην ΕΕ βρίσκονται στις μέρες μας σε αξιοσημείωτα υψηλά επίπεδα. Από το 2008, έτος έναρξης της διεθνούς οικονομικής κρίσης τα φαινόμενα φτώχειας άρχισαν να αυξάνονται με ταχύτατους ρυθμούς, με αποτέλεσμα σήμερα 1/4 πολίτες της Ε.Ε. να βρίσκεται αντιμέτωπος με τον κίνδυνο της φτώχειας. Η Ελλάδα είναι μια από τις χώρες που επηρεάστηκαν περισσότερο από την οικονομική κρίση, γεγονός που είχε άμεση αντανάκλαση και στον αριθμό των ατόμων που βρίσκονται πλέον αντιμέτωπα με τον κίνδυνο της φτώχειας.

Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται σε πρώτο στάδιο η αποσαφήνιση της έννοιας της φτώχειας και η επεξήγηση των βασικών δεικτών που χρησιμοποιούνται κατά τη μελέτη της. Εν συνεχεία γίνεται ανάλυση και αξιολόγηση των φαινομένων φτώχειας τόσο σε Ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο μέσα από την παράθεση των πιο πρόσφατων διαθέσιμων στατιστικών στοιχείων, έτσι ώστε να γίνουν κατανοητοί οι λόγοι για τους οποίους κρίνεται απαραίτητη η άμεση κινητοποίηση των αρμόδιων φορέων προκειμένου να τεθεί υπό έλεγχο το φαινόμενο της φτώχειας.

1.2 Βασικοί Ορισμοί

Ένα από τα βασικότερα προβλήματα στην μελέτη του φαινομένου της φτώχειας είναι η διευκρίνιση του ακριβούς ορισμού της. Δεδομένου ότι η φτώχεια αποτελεί πολυδιάστατη έννοια, η οποία σχετίζεται με τις συνολικές οικονομικές συνθήκες, την κατανομή του εισοδήματος και τον κοινωνικό αποκλεισμό, στις μέρες μας είναι διαθέσιμοι διάφοροι δείκτες οι οποίοι παρέχουν συμπληρωματικά στοιχεία παράλληλα με τις διαφορετικές διαστάσεις και σύμφωνα με τους διαφορετικούς ορισμούς της έννοιας της φτώχειας, προκειμένου να είναι εφικτή η κατανόηση του φαινομένου και κατά συνέπεια η παρακολούθηση και ο έλεγχος του (Spicker, 1999).

Ιστορικά η έννοια της φτώχειας έχει συνδεθεί με το εισόδημα. Μπορεί να ειπωθεί ότι ένα άτομο ζει σε συνθήκες φτώχειας όταν στερείται εισοδήματος και λοιπών πόρων προκειμένου να εξασφαλίσει εκείνες τις συνθήκες διαβίωσης – σε επίπεδο διατροφής, υλικών αγαθών, ανέσεων και υπηρεσιών- που θα του επιτρέψουν να τηρήσει τις υποχρεώσεις του και να συμμετάσχει ενεργά στην κοινωνία στην οποία ζει (Lister, 2004).

Στην οικονομική βιβλιογραφία και στην προσπάθεια περιγραφής του φαινομένου της φτώχειας μια πρώτη διάκριση γίνεται με τη χρήση των εννοιών της απόλυτης (*absolute poverty*) και της σχετικής φτώχειας (*relative poverty*), ενώ από το 2010 και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, χρησιμοποιούνται και οι πιο σύνθετες έννοιες των ανθρώπων «στα όρια του κινδύνου φτώχειας» (*at risk of poverty*) και του «κοινωνικού αποκλεισμού» (*Social Exclusion*), οι οποίες συνδέονται με τη νομισματική φτώχεια (*monetary poverty*), τη στέρηση υλικών αγαθών (*material deprivation*) και τον αποκλεισμό από την αγορά εργασίας (*exclusion from the labour market*) (EAPN, 2009)

Ο όρος της απόλυτης (ή ακραίας) φτώχειας χρησιμοποιείται για να περιγράψει την κατάσταση εκείνη στην οποία τα άτομα στερούνται των βασικών αγαθών και ειδών πρώτης ανάγκης που απαιτούνται για την επιβίωση τους, όπως είναι η επαρκής τροφή, η στέγη, το πόσιμο νερό, η υγειονομική περίθαλψη (Ντούνης, 2012).

Ο όρος της σχετικής φτώχειας χρησιμοποιείται για να περιγράψει την κατάσταση στην οποία το εισόδημα και το γενικότερο βιοτικό επίπεδο ενός ατόμου υπολείπονται κατά πολύ των μέσων επιπέδων της χώρας στην οποία διαμένει με αποτέλεσμα να αγωνίζεται προκειμένου να ζήσει μια «φυσιολογική» ζωή και να συμμετάσχει σε καθιερωμένες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες (Γεωργακόπουλος, 2016).

Στο πλαίσιο εποπτείας του φαινομένου της φτώχειας, η ΕΕ έχει υιοθετήσει επιπρόσθετα μια σειρά δεικτών οι σημαντικότεροι από τους οποίους είναι οι ακόλουθοι :

Ο δείκτης «ορίου κινδύνου φτώχειας» (*At Risk Of Poverty*) ορίζεται ως το ποσοστό των ατόμων των οποίων το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα είναι χαμηλότερο από ένα συγκεκριμένο όριο (το πρότυπο όριο είναι το 60% του διάμεσου εισοδήματος) και το οποίο στην ουσία αποτελεί ένα τρόπο μέτρησης της σχετικής φτώχειας. Στο πλαίσιο αυτό θεωρείται ως ένα στατιστικό στοιχείο που περιγράφει την κατανομή του εισοδήματος. Κατά την ερμηνεία της εξέλιξη του εν λόγω δείκτη με την πάροδο του

χρόνου, πρέπει, όπως είναι κατανοητό, να λαμβάνονται υπόψη και οι διακυμάνσεις στο επίπεδο του κατώτατου ορίου μέσου εισοδήματος: για παράδειγμα κατά τη διάρκεια περιόδων οικονομικής ύφεσης επηρεάζεται και το μέσο εισόδημα, προκαλώντας ενδεχόμενος μειωμένο ποσοστό κινδύνου φτώχειας (Galí and Perotti, 2003).

Ο δείκτης σοβαρής υλικής στέρησης (*severe material deprivation rate*) ορίζεται ως η επιβαλλόμενη αδυναμία πληρωμής απροσδόκητων εξόδων ή απόκτησης ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών που θεωρούνται επιθυμητά και απαραίτητα για να εξασφαλίσουν έναν τρόπο ζωής που χαρακτηρίζεται από «επάρκεια» (βάσει των προτύπων ζωής των προηγμένων οικονομιών). Πιο συγκεκριμένα, ορίζεται ως το ποσοστό των ατόμων του πληθυσμού που δεν είναι σε θέση να ανταποκριθεί οικονομικά σε τουλάχιστον τέσσερα από τα εξής εννέα στοιχεία: (1) Πληρωμή ενοικίου, δανείων, λογαριασμών οργανισμών κοινής ωφέλειας, (2) Εξασφάλιση επαρκούς θέρμανσης, (3) Κάλυψη απροσδόκητων εξόδων (4) Εξασφάλιση μιας διατροφής που να περιλαμβάνει σε τακτική βάση πρωτεΐνη (κρέας, ψάρι, ισοδύναμα τρόφιμα) (5) Οικονομική κάλυψη διακοπών διάρκειας τουλάχιστον μιας εβδομάδας στην διάρκεια ενός έτους (6) Αγορά έγχρωμης τηλεόρασης (7) Αγορά πλυντηρίου ρούχων (8) Αγορά αυτοκινήτου (9) Αγορά συσκευής σταθερού ή κινητού τηλεφώνου. Καθώς το σύνολο των στοιχείων που χρησιμοποιούνται για τον καθορισμό του συγκεκριμένου δείκτη της ΕΕ είναι προκαθορισμένα και κοινά για όλες τις χώρες, ο δείκτης σοβαρής υλικής στέρησης έχει πιο απόλυτο χαρακτήρα από ό,τι ο δείκτης ορίου κινδύνου φτώχειας που σχετίζεται με το εθνικό μέσο εισόδημα. Η μέτρηση του βαθμού φτώχειας από την άποψη της ικανότητας των ατόμων να ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες δαπάνες (μέτρο εξόδου), διαφέρει από το νομισματικό δείκτη της απόλυτης φτώχειας που βασίζεται, όπως προαναφέρθηκε, στο εισόδημα (μέτρο εισόδου) (Bérenger and Bresson, 2013).

Η ένταση εργασίας (*work intensity*) ενός νοικοκυριού είναι ο λόγος μεταξύ του αριθμού των μηνών που εργαστήκαν συνολικά τα μέλη μιας οικογένειας ηλικίας 18 έως 59 ετών σε διάστημα ενός έτους και του συνολικού αριθμού των μηνών που θα μπορούσαν να είχαν θεωρητικά εργαστεί. Ο δείκτης των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας δίνεται από το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά με ένταση εργασίας κάτω από την οριακή τιμή του 20%. Ο δείκτης αυτός είναι στενά συνδεδεμένος με τις εξελίξεις στην αγορά εργασίας, όπως την αδράνεια, την ανεργία,

τη μερική απασχόληση και την προσωρινή εργασία, αλλά επίσης εξαρτάται από παράγοντες όπως οι διαφορές στη σύνθεση των νοικοκυριών και την πιθανή διαφοροποίηση στην κατανομή των απωλειών θέσεων εργασίας εντός και μεταξύ των νοικοκυριών (Coudouel et al., 2002).

Ο βασικός ωστόσο δείκτης για την παρακολούθηση του φαινομένου της φτώχειας είναι ο δείκτης «ορίου κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού» (*at risk of poverty and social exclusion - AROPE*) ο οποίος ορίζεται ως το ποσοστό των ατόμων στο σύνολο του πληθυσμού μιας χώρας που βρίσκονται είτε στα όρια κινδύνου φτώχειας, ή σοβαρής υλικής στέρησης ή που ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας και κατά συνέπεια είναι συνδυασμός των τριών δεικτών που προαναφέρθηκαν (Duiella and Turrini, 2014).

Για μια πληρέστερη ανάλυση και εξέταση του φαινομένου της φτώχειας, απαιτείται και η εξέταση επιπρόσθετων δεικτών όπως (Duiella and Turrini, 2014):

- ✓ Ο δείκτης αγοράς εργασίας (τα ποσοστά των άνεργων νέων και των μακροχρόνια άνεργων, τα ποσοστά απασχόλησης των μεταναστευτικών ροών, το ποσοστό ατόμων με μερική και προσωρινή απασχόληση, τα ποσοστά των ατόμων που αναζητούν εργασία, κλπ).
- ✓ Ο δείκτης διαθεσιμότητας και οικονομικής προσιτότητας των δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών (δημόσιες δαπάνες για την κοινωνική προστασία, την εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη, τη φροντίδα των παιδιών, οι πολιτικές που εφαρμόζονται στην αγορά εργασίας, τα ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, κλπ).
- ✓ Επιπρόσθετοι δείκτες φτώχειας και ανισότητας (ποσοστά φτώχεια εργαζόμενων ατόμων, η διάρκεια διαβίωσης σε συνθήκες φτώχειας, στην εργασία, αγκυροβόλησε στα όρια της φτώχειας, δείκτης κατανομής μέσου και διάμεσου εισοδήματος κτλ)

Οι συνέπειες της φτώχειας είναι ιδιαίτερα σημαντικές τόσο για τα μεμονωμένα άτομα όσο και για την ευρύτερη κοινωνία. Το να ζει κάποιο άτομο σε συνθήκες φτώχειας μπορεί να συνδέεται με (Hoynes, 2012):

- απομόνωση από την οικογένεια και τους φίλους του

- έλλειψη ελπίδας και αίσθημα αδυναμίας και αποκλεισμού με ελάχιστο έλεγχο επί των αποφάσεων που επηρεάζουν την καθημερινή του ζωή.
- έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με τις διαθέσιμες υπηρεσίες και τους φορείς στήριξης.
- προβλήματα στην ικανοποίηση των βασικών αναγκών και την πρόσβαση σε αξιοπρεπή στέγαση, υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης.
- διαμονή σε μη ασφαλείς περιοχές με υψηλά ποσοστά εγκληματικότητας και βίας και ακατάλληλων περιβαλλοντικών συνθηκών ή σε απομακρυσμένες και απομονωμένες αγροτικές περιοχές
- διαβίωση χωρίς να καλύπτονται βασικές ανάγκες, διότι μπορεί να μην είναι σε θέση να διασφαλίσει βασικές υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, όπως νερό, θέρμανση και ηλεκτρισμό ή να εξασφαλίσει υγιεινά τρόφιμα και ένδυση ή να χρησιμοποιήσει τα μέσα μαζικής μεταφοράς
- οικονομική αδυναμία αγοράς φαρμάκων ή κάλυψης ιατρικής εξέτασης
- διαβίωση χωρίς αποταμιεύσεις για περιόδους κρίσης όπως η απώλεια εργασίας ή ασθένειας.
- το να γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης και καταναγκαστικής συμμετοχής σε παράνομες πράξεις.
- το να βιώνει το ρατσισμό και τις διακρίσεις
- αδυναμία συμμετοχής σε μια «φυσιολογική» κοινωνική ζωή, όπως η επίσκεψη σε φίλους, η παρακολούθηση πολιτιστικών εκδηλώσεων και θεαμάτων κα.

Συνολικά, η πραγματικότητα της φτώχειας στην ΕΕ επηρεάζει πολλές πτυχές της ζωής των ανθρώπων, περιορίζει την πρόσβαση τους σε θεμελιώδη δικαιώματά τους και τους εμποδίζει να αναπτύξουν πλήρως τις δυνατότητες τους. Τα άτομα που επηρεάζονται από τη φτώχεια συχνά βιώνουν μια σειρά από διάφορες δυσκολίες οι οποίες συνδυάζονται για να ενισχύουν η μία την άλλη εγκλωβίζοντας τα σε έναν φαύλο κύκλο. Για παράδειγμα, τα παιδιά που μεγαλώνουν σε συνθήκες φτώχειας είναι πιο πιθανό να υποφέρουν από προβλήματα υγείας, να έχουν χαμηλότερες σχολικές αποδόσεις και κατά συνέπεια να αποτελέσουν την επόμενη γενιά ενηλίκων που διατρέχουν κίνδυνο ανεργίας και μακροχρόνιας φτώχειας (Brooks-Gunn and Duncan, 1997).

1.3 Ανάλυση και Αξιολόγηση του φαινομένου της φτώχειας σε Ευρωπαϊκό επίπεδο-Σύγκριση με την Ελλάδα

Σύμφωνα με την έκθεση της Eurostat, που δημοσιεύθηκε τον Οκτώβριο του 2016, το 2015, περίπου 119 εκατ. άνθρωποι, αριθμός που μεταφράζεται στο 23,7% του συνολικού πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), βρίσκονταν στο όριο του κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, δηλαδή βρίσκονταν σε τουλάχιστον μία από τις ακόλουθες τρεις καταστάσεις: σε όριο κινδύνου φτώχειας μετά από κοινωνικές μεταβιβάσεις δηλαδή κοινωνικά επιδόματα και συντάξεις (εισοδηματική φτώχεια), σε κατάσταση σοβαρής υλικής στέρησης ή ζούσαν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας. Αναλυτικότερα το ποσοστό των ατόμων στα όρια του κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, μετά από τρεις διαδοχικές αυξήσεις μεταξύ του έτους 2009 και του έτους 2012 (κατά τη διάρκεια του οποίου ανήλθε στο 25%), άρχισε σταδιακά να μειώνεται για να επιστρέψει το 2015 στα επίπεδα του 2008 (23,7%), παραμένοντας ωστόσο υψηλότερο από το 2009 (23,3%) (Eurostat, 2016).

Διάγραμμα 1.1.

Συνολικό Ποσοστό Ατόμων στα Όρια της Φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα και στην Ε.Ε., έτη 2007-2015 (% του συνολικού πληθυσμού)

Πηγή: Eurostat, 2016

Το 2015, περισσότερο από το 1/3 του πληθυσμού ήταν στα όρια του κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού σε τρία κράτη μέλη: τη Βουλγαρία (41,3%), τη Ρουμανία (37,3%) και την Ελλάδα (35,7%), με την Ελλάδα να παρουσιάζει το μεγαλύτερο

ποσοστό αύξησης μεταξύ των ετών 2008 και 2015 σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη μέλη (7,6%). Ακολουθούν η Κύπρος με ποσοστό αύξησης 5,6% και η Ισπανία με ποσοστό αύξησης 4,8%. Αντίθετα τα μεγαλύτερα ποσοστά μείωσης εμφανίζονται στην Πολωνία (-7,1%), στην Ρουμανία (-6,8%) και στην Βουλγαρία (-3,5%).

Εξετάζοντας μεμονωμένα τις τρεις συνιστώσες που συνθέτουν το σύνολο των ατόμων που βρίσκονται στα όρια της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, διαπιστώνεται ότι το έτος 2015, το 17,3% του πληθυσμού της ΕΕ, βρίσκονταν σε όριο κινδύνου φτώχειας, (ποσοστό σημαντικά αυξημένο σε σχέση με το 2008, οπότε και το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 16,5%), το 8,1 % ζούσε σε κατάσταση σοβαρής υλικής στέρησης (ποσοστό μειωμένο κατά 0,4% σε σχέση με το έτος 2008) και το 10,5% ζούσε σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας.

Πίνακας 1.1.

Συνολικά Ποσοστά Ατόμων στα Όρια της Φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού στα κράτη μέλη της Ε.Ε.

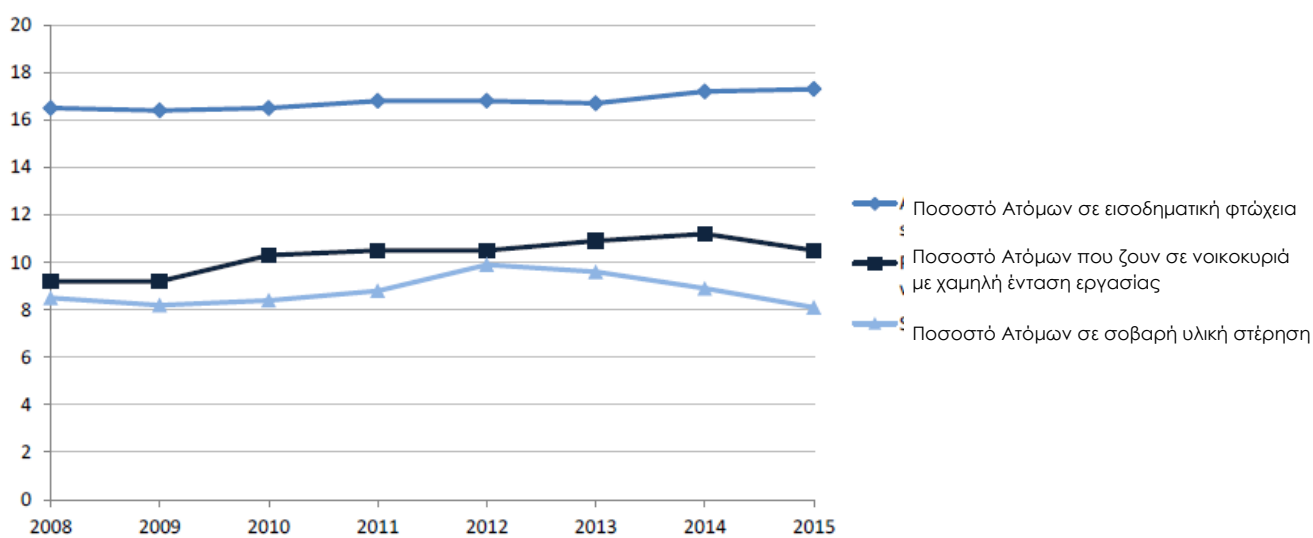
α/α	Χώρα	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	European Union (27 countries)	24,5	23,7	23,3	23,7	24,2	24,7	24,5	24,4	23,7
1	Ελλάδα	28,3	28,1	27,6	27,7	31,0	34,6	35,7	36,0	35,7
2	Κύπρος	25,2	23,3	23,5	24,6	24,6	27,1	27,8	27,4	28,9
3	Ισπανία	23,3	23,8	24,7	26,1	26,7	27,2	27,3	29,2	28,6
4	Ιταλία	26,0	25,5	24,9	25,0	28,1	29,9	28,5	28,3	28,7
5	Λουξεμβούργο	15,9	15,5	17,8	17,1	16,8	18,4	19,0	19,0	18,5
6	Εσθονία	22,0	21,8	23,4	21,7	23,1	23,4	23,5	26,0	24,2
7	Μάλτα	19,7	20,1	20,3	21,2	22,1	23,1	24,0	23,8	22,4
8	Ολλανδία	15,7	14,9	15,1	15,1	15,7	15,0	15,9	16,5	16,4
9	Δανία	16,8	16,3	17,6	18,3	17,6	17,5	18,3	17,9	17,7
10	Σουηδία	13,9	14,9	15,9	15,0	16,1	15,6	16,4	16,9	16,0
11	Λιθουανία	28,7	28,3	29,6	34,0	33,1	32,5	30,8	27,3	29,3
12	Σλοβενία	17,1	18,5	17,1	18,3	19,3	19,6	20,4	20,4	19,2
13	Πορτογαλία	25,0	26,0	24,9	25,3	24,4	25,3	27,5	27,5	26,6
14	Βέλγιο	21,6	20,8	20,2	20,8	21,0	21,6	20,8	21,2	21,1
15	Ηνωμένο Βασίλειο	22,6	23,2	22,0	23,2	22,7	24,1	24,8	24,1	23,5
16	Ουγγαρία	29,4	28,2	29,6	29,9	31,5	33,5	34,8	31,8	28,2
17	Γερμανία	20,6	20,1	20,0	19,7	19,9	19,6	20,3	20,6	20,0
18	Φινλανδία	17,4	17,4	16,9	16,9	17,9	17,2	16,0	17,3	16,8
19	Γαλλία	19,0	18,5	18,5	19,2	19,3	19,1	18,1	18,5	17,7
20	Δημοκρατία της Τσεχίας	15,8	15,3	14,0	14,4	15,3	15,4	14,6	14,8	14,0
21	Κροατία	:	:	:	31,1	32,6	32,6	29,9	29,3	29,1
22	Σλοβακία	21,4	20,6	19,6	20,6	20,6	20,5	19,8	18,4	18,4
23	Αυστρία	16,7	20,6	19,1	18,9	19,2	18,5	18,8	19,2	18,3
24	Λετονία	35,1	34,2	37,9	38,2	40,1	36,2	35,1	32,7	30,9
25	Βουλγαρία	60,7	44,8	46,2	49,2	49,1	49,3	48,0	40,1	41,3
26	Ρουμανία	47,0	44,2	43,0	41,5	40,9	43,2	41,9	40,3	37,4
27	Πολωνία	34,4	30,5	27,8	27,8	27,2	26,7	25,8	24,7	23,4
28	Ιρλανδία	23,1	23,7	25,7	27,3	29,4	30,0	29,5	27,6	:

Πηγή Δεδομένων: ιστοσελίδα Eurostat, 2016

Στην Ελλάδα το 1/5 περίπου του συνολικού πληθυσμού φαίνεται να ζει υπό καθεστώς εισοδηματικής φτώχειας, με ποσοστό 21,4% επί του συνολικού πληθυσμού παρουσιάζοντας το 7^ο μεγαλύτερο ποσοστό ανάμεσα στα κράτη μέλη. Στις τρεις πρώτες θέσεις βρίσκονται η Ρουμανία (25,4%), η Λετονία (22,5%) και η Λιθουανία (22,2%). Σε καθεστώς σοβαρής υλικής στέρησης ζει πάνω από το 20% του συνολικού πληθυσμού στην Βουλγαρία (34,2%), στην Ρουμανία (22,7%) και στην Ελλάδα (22,2%). Τέλος η Ελλάδα παρουσιάζει το μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας (16,8%), ακολουθούμενη από την Ισπανία (15,4%) και το Βέλγιο (14,9%).

Διάγραμμα 1.2.

Εξέλιξη των τριών συνιστωσών που συνθέτουν το σύνολο των ατόμων που βρίσκονται στα όρια της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού (% του συνολικού πληθυσμού)

Πηγή: Eurostat, 2016

Σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ, ορισμένες ομάδες πληθυσμού φαίνεται να διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να βρεθούν στο όριο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Οι ομάδες που φαίνεται να πλήττονται περισσότερο είναι οι γυναίκες, οι νέοι ηλικίας 18 έως 24 ετών, οι άνεργοι, τα άτομα με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο, και οι άνθρωποι που γεννήθηκαν σε διαφορετική χώρα από εκείνη που διαμένουν. Ως εκ τούτου, οι πολιτικές της ΕΕ με στόχο τη μείωση του αριθμού των ατόμων που κινδυνεύουν τείνουν να επικεντρώνονται σε αυτές τις ομάδες

Πίνακας 1.2.

Συνολικό ποσοστό ατόμων που ζουν υπό το καθεστώς των τριών συνιστωσών
που συνθέτουν το σύνολο των ατόμων που βρίσκονται
στα όρια της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού
(% του συνολικού πληθυσμού)

α/α	Χώρα	Ποσοστό Ατόμων σε εισοδηματική φτώχεια (%)		Ποσοστό Ατόμων ηλικίας < 60 ετών που ζουν σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας (%)		Ποσοστό Ατόμων σε σοβαρή υλική στέρηση (%)	
		2008	2015	2008	2015	2008	2015
1	Βέλγιο	14,7	14,9	11,7	14,9	5,6	5,8
2	Βουλγαρία	21,4	22	8,1	11,6	41,2	34,2
3	Δημοκρατία της Τσεχίας	9	9,7	7,2	6,8	6,8	5,6
4	Δανία	11,8	12,2	8,5	11,6	2	3,7
5	Γερμανία	15,2	16,7	11,7	9,8	5,5	4,4
6	Εσθονία	19,5	21,6	5,3	6,6	4,9	4,5
7	Ιρλανδία	15,5	:	13,7	:	5,5	:
8	Ελλάδα	20,1	21,4	7,5	16,8	11,2	22,2
9	Ισπανία	19,8	22,1	6,6	15,4	3,6	6,4
10	Γαλλία	12,5	13,6	8,8	8,6	5,4	4,5
11	Κροατία	:	20	:	14,4	:	13,7
12	Ιταλία	18,9	19,9	10,4	11,7	7,5	11,5
13	Κύπρος	15,9	16,2	4,5	10,9	9,1	15,4
14	Λετονία	25,9	22,5	5,4	7,8	19,3	16,4
15	Λιθουανία	20,9	22,2	6,1	9,2	12,5	13,9
16	Λουξεμβούργο	13,4	15,3	4,7	5,7	0,7	2
17	Ουγγαρία	12,4	14,9	12	9,4	17,9	19,4
18	Μάλτα	15,3	16,3	8,6	9,2	4,3	8,1
19	Ολλανδία	10,5	11,6	8,2	10,2	1,5	2,6
20	Αυστρία	15,2	13,9	7,4	8,2	5,9	3,6
21	Πολωνία	16,9	17,6	8	6,9	17,7	8,1
22	Πορτογαλία	18,5	19,5	6,3	10,9	9,7	9,6
23	Ρουμανία	23,6	25,4	8,5	7,9	32,7	22,7
24	Σλοβενία	12,3	14,3	6,7	7,4	6,7	5,8
25	Σλοβακία	10,9	12,3	5,2	7,1	11,8	9
26	Φινλανδία	13,6	12,4	7,5	10,8	3,5	2,2
27	Σουηδία	12,2	14,5	5,5	5,8	1,4	0,7
28	Ηνωμένο Βασίλειο	18,7	16,7	10,4	11,9	4,5	6,1

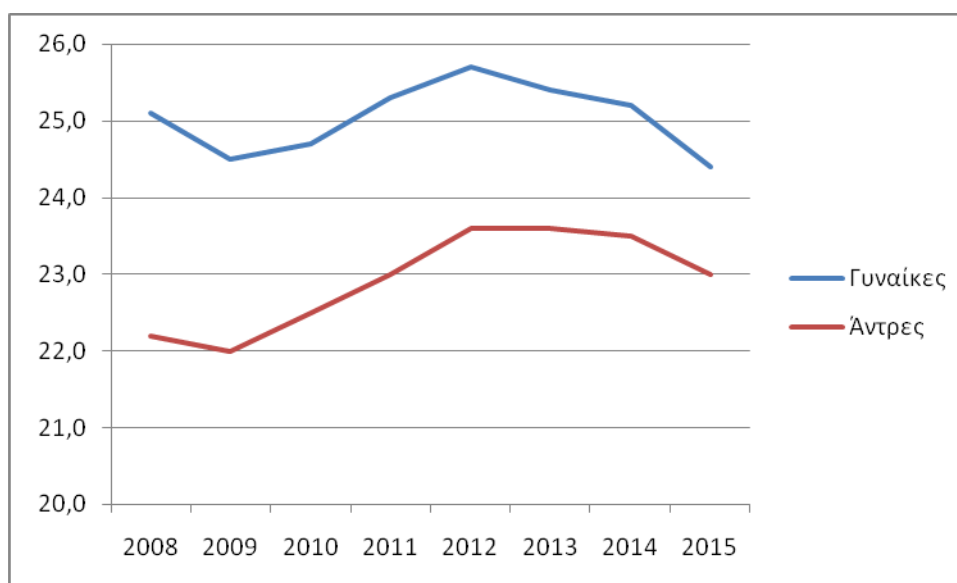
Πηγή Δεδομένων: ιστοσελίδα Eurostat, 2016

Μέχρι το 2012, το ποσοστό των ανδρών και των γυναικών που βρίσκονταν στα όρια της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού ακολούθησε πορεία παρόμοια της γενικότερης τάσης που απεικονίζεται στο διάγραμμα 1.1., δηλαδή παρουσίασε αύξηση

κατά περίπου μία ποσοστιαία μονάδα μεταξύ των ετών 2008 και 2012 και για τα δύο φύλα. Από τότε, το συνολικό ποσοστό των γυναικών έχει μειωθεί, ενώ το ποσοστό των ανδρών έχει παραμείνει σχεδόν σταθερό. Παρ' όλα αυτά, το 2015 οι γυναίκες παρέμειναν σε υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού από τους άνδρες (24,4% σε σύγκριση με 23,0%).

Διάγραμμα 1.3.

Συνολικό Ποσοστό Ανδρών και γυναικών στα Όρια της Φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ε.Ε. (% του συνολικού πληθυσμού)

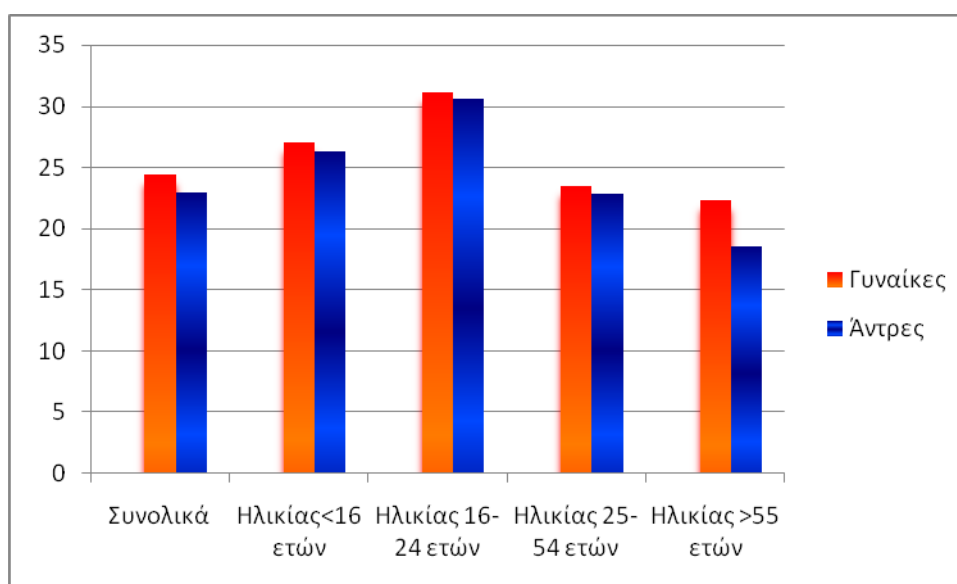
Πηγή Δεδομένων: Ιστοσελίδα Eurostat

Τόσο για τους άνδρες και τις γυναίκες, οι νέοι ηλικίας 16 έως 24 είναι πιθανότερο να διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού καθώς σχεδόν το ένα τρίτο ήταν σε κίνδυνο το 2015 (30,6% των ανδρών και 31,1% των γυναικών) και ακολουθούνται από τα άτομα με ηλικία κάτω των 16 ετών (26,3% των ανδρών και 27,0% των γυναικών). Επιπρόσθετα το 2015, για πρώτη φορά μετά το 2009 φαίνεται να υπάρχει μια βελτίωση στην κατάσταση των νέων ηλικίας 16 έως 24. Σε αντίθεση, οι ενήλικες, ηλικίας μεγαλύτερης των 55 ετών παρουσιάζουν τα χαμηλότερα ποσοστά (18,5% για τους άνδρες και 22,3% για τις γυναίκες) το 2015, ενώ τα ποσοστά για την προαναφερόμενη ομάδα παρουσιάζουν σταθερή μείωση και για τα 2 φύλα μεταξύ των ετών 2008 και 2015. Τέλος, οι διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών να γίνει πιο διακριτές εξετάζοντας τις ηλικιακές ομάδες. Οι γυναίκες είχαν περισσότερες πιθανότητες να διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού από τους

άνδρες σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, εκτός από τα άτομα κάτω των 16. Η μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ ανδρών και γυναικών παρατηρείται στην ηλικιακή ομάδα των ατόμων με ηλικία μεγαλύτερη των 55 ετών, οπότε και παρατηρείται μια διαφορά 3,8 ποσοστιαίων μονάδων για το έτος 2015. Μια εξήγηση για τις διαφορές αυτές μεταξύ ανδρών και γυναικών μεταξύ των πολιτών της ΕΕ με ηλικία μεγαλύτερη των 55 ετών είναι ότι, κατά μέσο όρο, οι γυναίκες λαμβάνουν μικρότερο συνταξιοδοτικό εισόδημα σε σύγκριση με τους άνδρες. Αυτό οφείλεται κυρίως σε κενά που παρουσιάζονται στο εργασιακό τους ιστορικό λόγω φροντίδας των παιδιών αλλά και υπάρχοντα πρότυπα απασχόλησης με χαμηλή συνταξιοδοτική κάλυψη.

Διάγραμμα 1.4.

**Ποσοστά ατόμων στα Όρια της Φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού
ανά ηλικιακή ομάδα και φύλο στην Ε.Ε. για το έτος 2015
(% του συνολικού πληθυσμού)**

Πηγή Δεδομένων: Ιστοσελίδα Eurostat

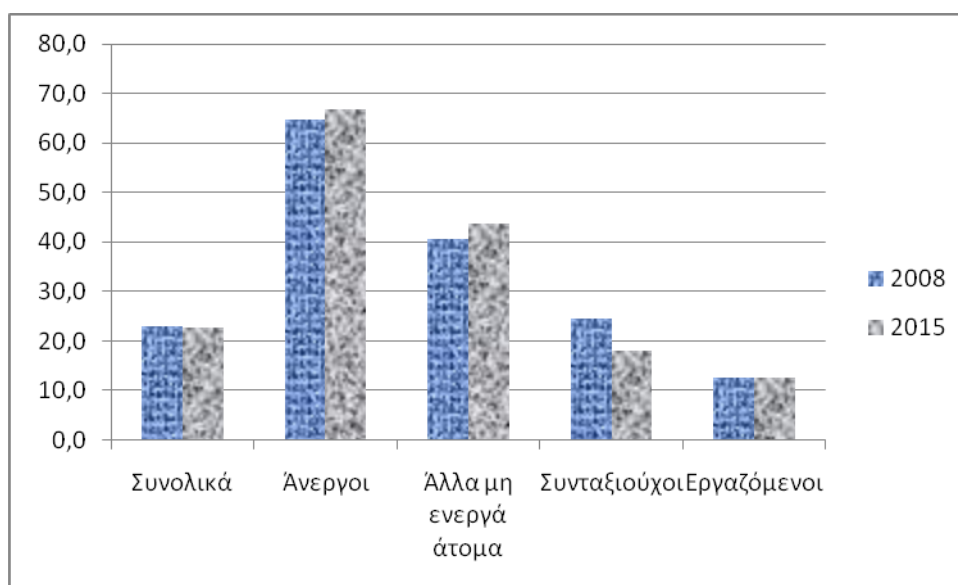
Με ποσοστό 66,8%, ακριβώς τα δύο τρίτα των ανέργων στην ΕΕ ήταν στο όριο κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού το 2015. Επιπρόσθετα το αντίστοιχο ποσοστό για τα υπόλοιπα οικονομικά μη ενεργά άτομα ήταν 43,6%. Τα αντίστοιχα ποσοστά των εργαζόμενων ατόμων ήταν 12,5% και των συνταξιούχων 18,1%. Τα παραπάνω στοιχεία υποδεικνύουν ότι οι άνεργοι είναι μια ομάδα που απειλείται ιδιαίτερα από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Ο βαθμός στον οποίο τα μέλη του νοικοκυριού έχουν την ευκαιρία να εργαστούν είναι συνεπώς ένας σημαντικός

παράγοντας προσδιορισμού του ορίου της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Τα ποσοστά βέβαια των ατόμων στα όρια της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού αυξάνονται για όλες τις ομάδες, ανεξαρτήτως κατάστασης απασχόλησης, μεταξύ των ετών 2008 και 2015.

Διάγραμμα 1.5.

Ποσοστά ατόμων στα Όρια της Φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού ανάλογα με την κατάσταση απασχόλησης στην Ε.Ε. για το έτος 2015

(% του συνολικού πληθυσμού)

Πηγή Δεδομένων: Ιστοσελίδα Eurostat

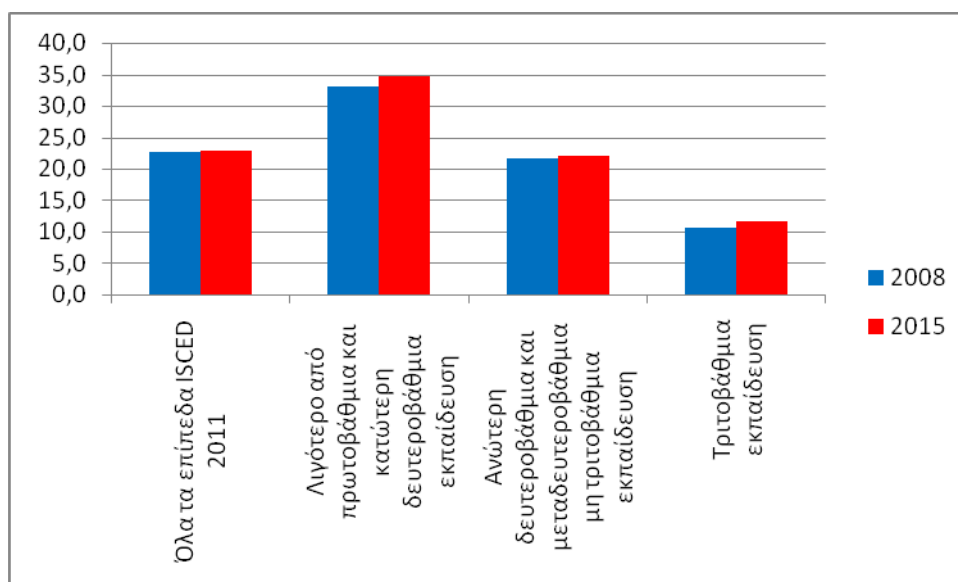
Το 2015, το 34,6% των ατόμων με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο ήταν στο όριο του κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Το αντίστοιχο ποσοστό για τα άτομα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν 11,7%. Τα ποσοστά αυτά υποδεικνύουν ότι οι λιγότερο μορφωμένοι άνθρωποι είχαν σχεδόν τρεις φορές περισσότερες πιθανότητες να βρεθούν στο όριο του κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού σε σχέση με τα άτομα με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο. Το γεγονός αυτό αντικατοπτρίζεται και στα στοιχεία που συνδέονται με την εργασιακή απασχόληση: Με την αύξηση του μορφωτικού επιπέδου αυξάνονται και οι πιθανότητες εύρεσης εργασίας και η κατάληψη θέσεων με μεγαλύτερες οικονομικές απολαβές.

Τέλος το 2015, οι άνθρωποι που ζούσαν σε κάποιο κράτος μέλος της ΕΕ, αλλά είχαν γεννηθεί σε χώρα εκτός των 28 μελών της Ε.Ε. βρίσκονταν στο όριο κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού σε ποσοστό 40,2%. Το ποσοστό ήταν χαμηλότερο για τα

άτομα που γεννήθηκαν σε χώρα της ΕΕ διαφορετική από εκείνη του τόπου διαμονής τους (25,1%), ενώ στα άτομα των οποίων η χώρα διαμονής τους αντιστοιχούσε και στην χώρα γέννησής τους, το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 21,7% . Έτσι, οι άνθρωποι που γεννήθηκαν εκτός των 28 κρατών μελών της ΕΕ είχαν σχεδόν διπλάσιες πιθανότητες να είναι σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού σε σχέση με τους πολίτες της Ε.Ε.. Κατά μέσο όρο, η μετανάστευση εντός των κρατών μελών της Ε.Ε. δεν φαίνεται να αυξάνει την πιθανότητα να βρεθεί ένα άτομο στο όριο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού σε σχέση με το να παραμείνει στην χώρα γέννησης του.

Διάγραμμα 1.6.

Ποσοστά ατόμων στα Όρια της Φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ε.Ε., ανάλογα το μορφωτικό τους επίπεδο για το έτος 2015
(% του συνολικού πληθυσμού)

Πηγή Δεδομένων: Ιστοσελίδα Eurostat

Μια σύγκριση μεταξύ των κρατών μελών δείχνει ότι αυτό το «χάσμα ανάλογα με τον τόπο προέλευσης» διαφοροποιείται σημαντικά. Συγκεκριμένα οι χώρες με τη μεγαλύτερη διαφορά στα ποσοστά ορίου κινδύνου φτώχειας μεταξύ των ανθρώπων από χώρες εκτός ΕΕ και εκείνων που ζουν στην πατρίδα τους είναι η Ελλάδα (34,3 %), το Βέλγιο (33,7%) και η Ισπανία (31,3%). Οι διαφορές μεταξύ των χωρών θα μπορούσαν να εξηγηθούν από διάφορους παράγοντες, όπως το μορφωτικό επίπεδο του συνολικού πληθυσμού και το ποσοστό απασχόλησης των αλλοδαπών πολιτών που διαμένουν σε ένα κράτος μέλος. Επιπλέον, οι λόγοι για τη μετάβαση σε μια συγκεκριμένη χώρα

ενδέχεται να διαφέρουν από χώρα σε χώρα, γεγονός που αντικατοπτρίζεται στις διαφορές στο «χάσμα ανάλογα με τον τόπο προέλευσης».

Πίνακας 1.3.

Συνολικό ποσοστό ατόμων που ζουν στα όρια της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ε.Ε., ανάλογα με τη χώρα προέλευσης τους .
(% του συνολικού πληθυσμού)

α/α	Χώρα Αναφοράς	Χώρα προέλευσης			
		Εκτος Ε.Ε.	Χώρα Αναφοράς	Χώρα Ε.Ε. (εκτός της χώρας αναφοράς)	«Χάσμα ανάλογα με τον τόπο προέλευσης» %
	Ε.Ε. (28 χώρες)	40,2	21,7	25,1	18,5
1	Ελλάδα	67,2	32,9	40,9	34,3
2	Βέλγιο	50,7	17,0	27,5	33,7
3	Ισπανία	55,7	24,4	38,9	31,3
4	Λουξεμβούργο	41,2	12,1	18,3	29,1
5	Σουηδία	38,4	13,7	21,6	24,7
6	Αυστρία	37,1	13,4	31,5	23,7
7	Φινλανδία	39,8	16,5	21,4	23,3
8	Δανία	39,9	17,0	25,5	22,9
9	Ιταλία	47,7	25,7	38,0	22,0
10	Ολλανδία	33,7	14,0	21,5	19,7

Πηγή Δεδομένων: Ιστοσελίδα Eurostat

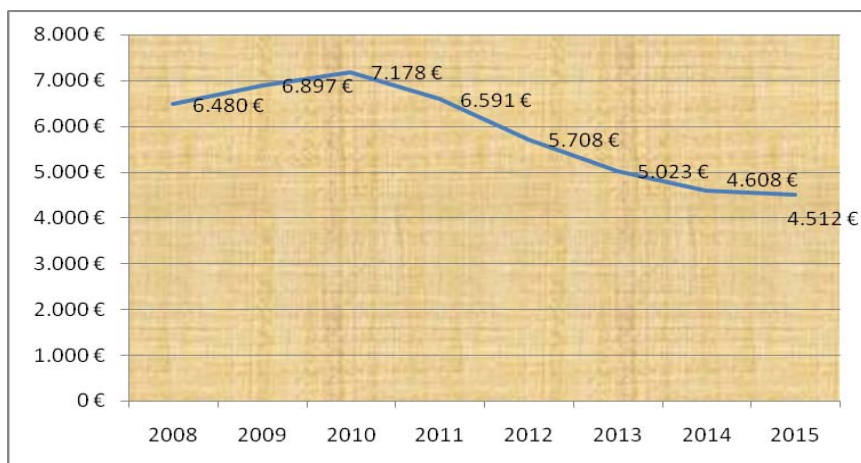
1.4 Ανάλυση και Αξιολόγηση των φαινομένων φτώχειας σε εθνικό επίπεδο

Οι επιπτώσεις της διεθνούς οικονομικής κρίσης, η οποία διαρκεί ήδη οκτώ χρόνια, δε θα μπορούσαν να αφήσουν ανεπηρέαστη την Ελλάδα. Σημαντικό ρόλο στην αξιολόγηση των φαινομένων φτώχειας παίζει η παρακολούθηση του εισοδήματος σε ευρύ το οποίο βρίσκεται στο μέσο της κατανομής του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος (ατομικό διάμεσο εισόδημα ή κατώφλι κινδύνου φτώχειας). Σύμφωνα με τη Γενική Γραμματεία Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (2007), ως ισοδύναμο διαθέσιμο ατομικό εισόδημα ορίζεται: «το συνολικό εισόδημα ενός νοικοκυριού μετά τη διαίρεση του με το ισοδύναμο μέγεθος του νοικοκυριού, το οποίο υπολογίζεται με βάση την τροποποιημένη κλίμακα του ΟΟΣΑ» (συντελεστής στάθμισης 1 για τον 1^ο ενήλικα, 0,5 για το 2^ο ενήλικα και μέλη >14 ετών και 0,3 για μέλη <13 ετών). Το ατομικό διάμεσο

εισόδημα για την Ελλάδα όπως παρατηρούμε και στο διάγραμμα 1.7. παρουσίασε μείωση κατά 1.968 € μεταξύ των ετών 2008 και 2015.

Διάγραμμα 1.7.

Εξέλιξη του ατομικού μέσου διάμεσου εισοδήματος (κατώφλι κινδύνου φτώχειας) στην Ελλάδα για τα έτη 2008-2015

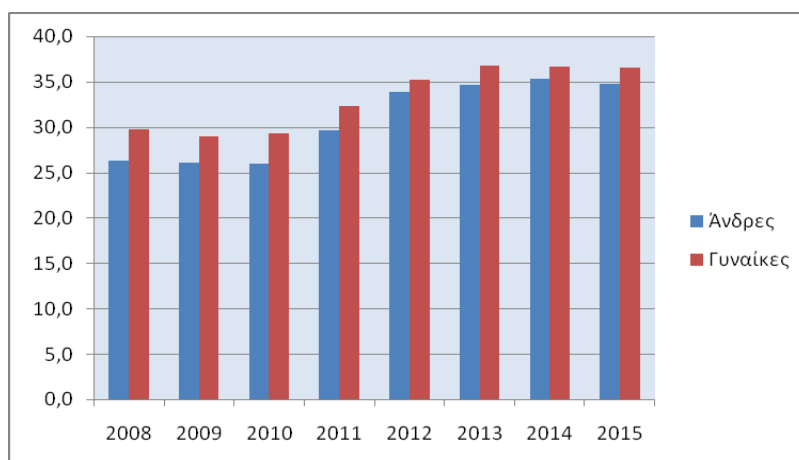

Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2017

Για το έτος 2015 το 35,7% του πληθυσμού στην Ελλάδα φαίνεται να ζει σε συνθήκες φτώχειας (δηλαδή με εισόδημα μικρότερο του 60% του ατομικού διάμεσου εισοδήματος), ενώ οι ομάδες που πλήττονται περισσότερο είναι οι γυναίκες και οι νέοι ηλικίας 16 έως 24 ετών, ακλουθώντας τα Ευρωπαϊκά πρότυπα (διαγράμματα 1.8. και 1.9. αντίστοιχα) .

Διάγραμμα 1.8.

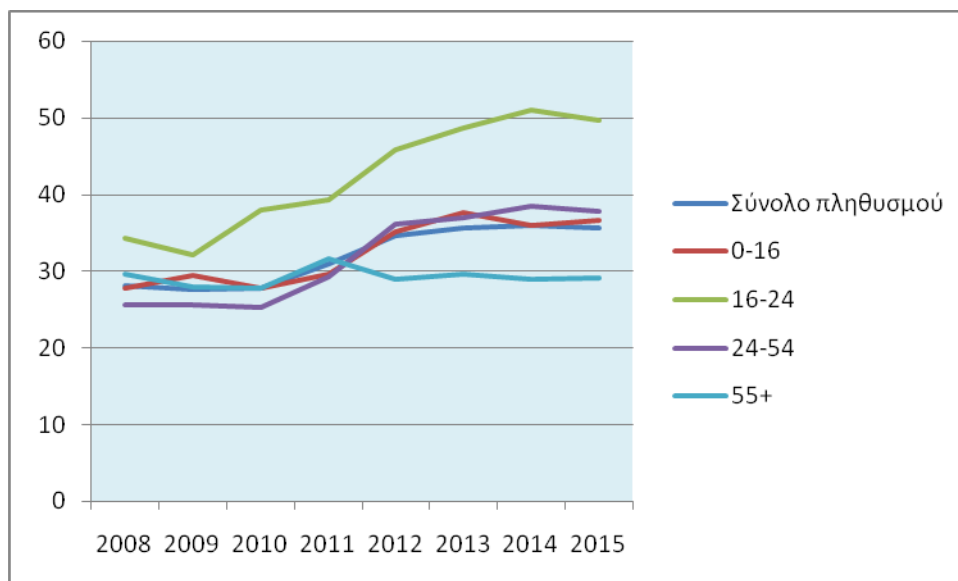
Ποσοστά ατόμων στα Όρια της Φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα ανάλογα με το φύλο για το έτος 2015 (% του συνολικού πληθυσμού)

Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2017

Διάγραμμα 1.9.

Ποσοστά ατόμων στα Όρια της Φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα, για το έτος 2015 (% του συνολικού πληθυσμού)

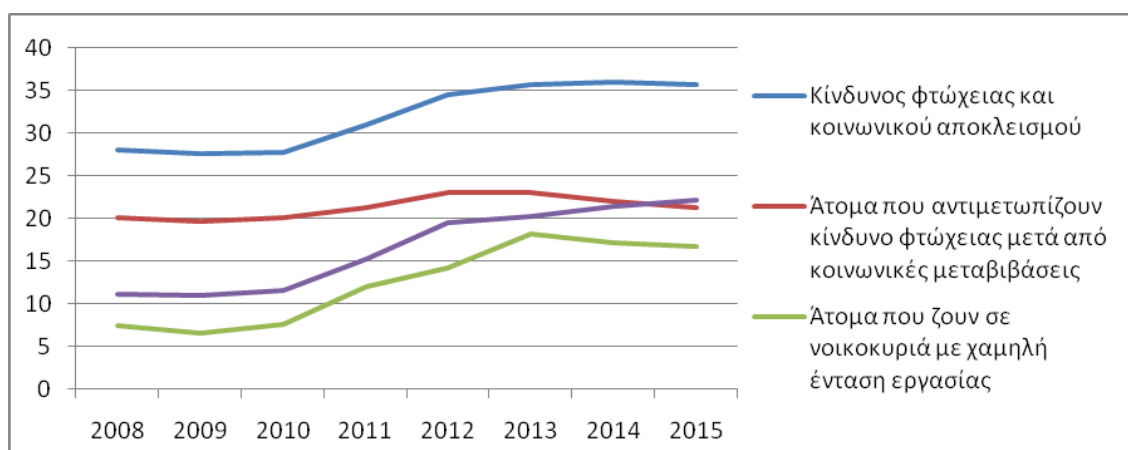

Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2017

Σε ότι αφορά τις βασικές συνιστώσες του φαινομένου της φτώχειας, αυξητικές τάσεις φαίνεται να παρουσιάζει ιδιαίτερα ο αριθμός των ατόμων που βρίσκονται υπό καθεστώς σοβαρών υλικών στερήσεων (22,2% επί του συνολικού πληθυσμού για το έτος 2015).

Διάγραμμα 1.10.

Συγκεντρωτική αποτύπωση της εξέλιξης των συνιστωσών της φτώχειας στην Ελλάδα για το έτος 2015 (% του συνολικού πληθυσμού)

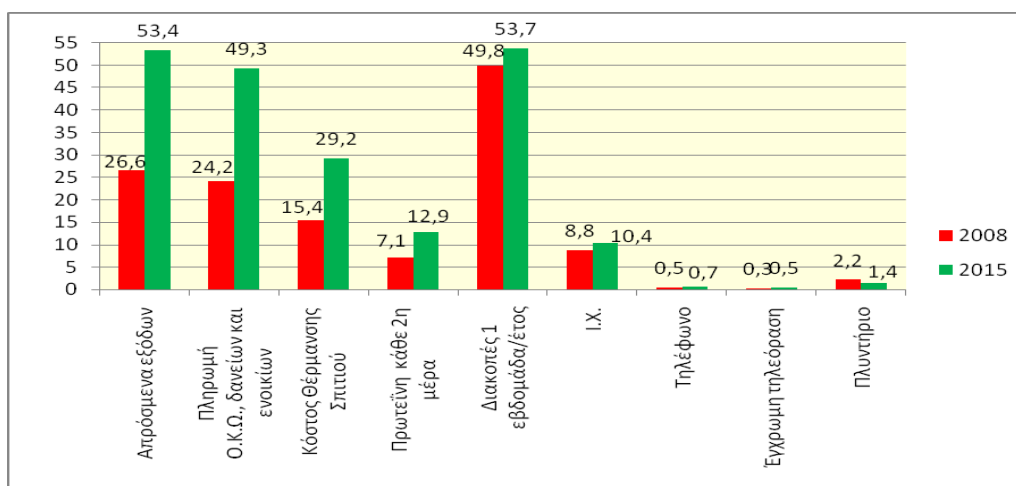

Πηγή Δεδομένων: Ιστοσελίδα Eurostat.

Αναλυτικότερα από τα 9 στοιχεία που συνθέτουν την έννοια της κατάστασης υλικής στέρησης (παράγραφος 1.2.), η μεγαλύτερη ποσοστιαία μεταβολή μεταξύ των ετών 2008 και 2015 παρουσιάζεται στα στοιχεία της «κάλυψης απρόσμενων εξόδων» (μεταβολή 26,8%), «αδυναμίας πληρωμής λογαριασμών Ο.Κ.Ω., δανείων και ενοικίων» (μεταβολή 25,1%), και «αδυναμία κάλυψης κόστους θέρμανσης σπιτιού» (μεταβολή 13,8%),.

Διάγραμμα 1.11.

Ποσοστιαία μεταβολή (%) αδυναμίας κάλυψης/εξασφάλισης των 9 στοιχείων που συνθέτουν την κατάσταση στέρησης υλικών αγαθών για τα έτη 2018 και 2015 στην Ελλάδα (% του συνολικού πληθυσμού)

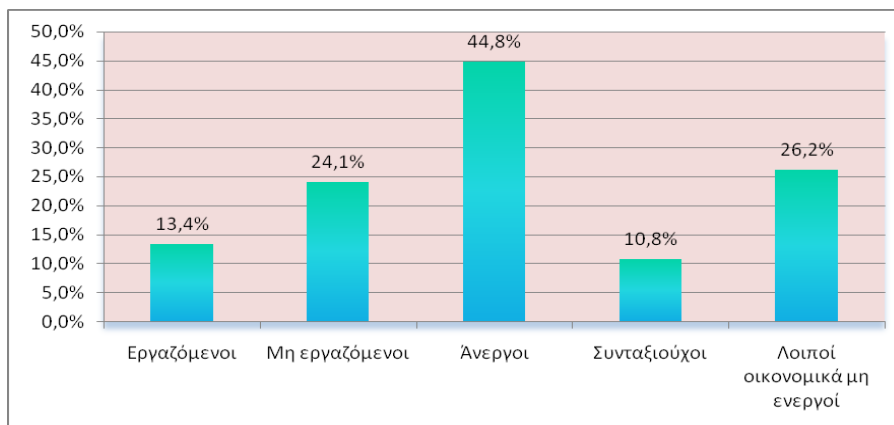
Πηγή Δεδομένων: Ιστοσελίδα Eurostat.

Από την πλευρά της κατάστασης εργασιακής απασχόλησης, οι άνεργοι ηλικία 18 έως 64 ετών διατρέχουν σχεδόν διπλάσιο κίνδυνο να βρεθούν στο όριο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, στην Ελλάδα του 2015, σε σύγκριση με τις υπόλοιπες κατηγορίες. Άμεσα συνδεδεμένο με αυτή τη διαπίστωση, όπως ισχύει και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, είναι το γεγονός ότι όσο αυξάνεται το μορφωτικό επίπεδο των Ελλήνων και συνεπώς και οι ευκαιρίες απασχόλησης τους, μειώνονται και τα παρατηρούμενα ποσοστά ανεργίας (διάγραμμα 1.13.).

Σχετικά με τον κίνδυνο φτώχειας που αντιμετωπίζουν τα άτομα ηλικίας 18 έως 64 ετών που διαμένουν στην Ελλάδα, ανάλογα με τη χώρα προέλευσης τους, παρατηρείται, όπως και στα υπόλοιπα κράτη μέλη της ΕΕ, ότι αυξημένο κίνδυνο φτώχειας αντιμετωπίζουν τα άτομα που προέρχονται από χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Διάγραμμα 1.12.

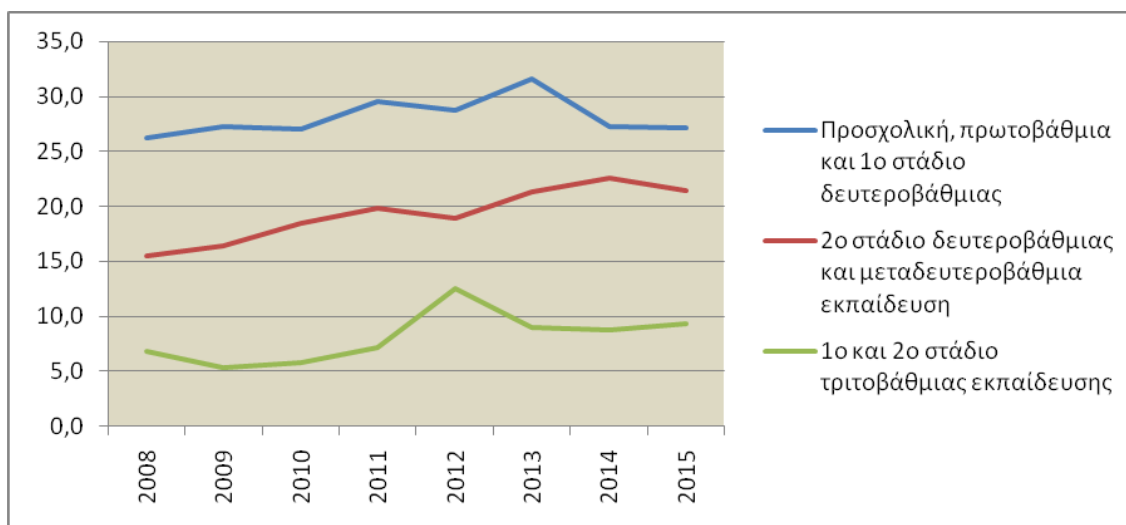
Ποσοστά ατόμων στα Όρια της Φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα, ανάλογα με την κατάσταση απασχόλησης, για το έτος 2015 (% του συνολικού πληθυσμού)

Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή-1, 2016

Διάγραμμα 1.13.

Ποσοστά ατόμων στα Όρια της Φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα, ανάλογα με το μορφωτικό τους επίπεδο, για το έτος 2015 (% του συνολικού πληθυσμού)

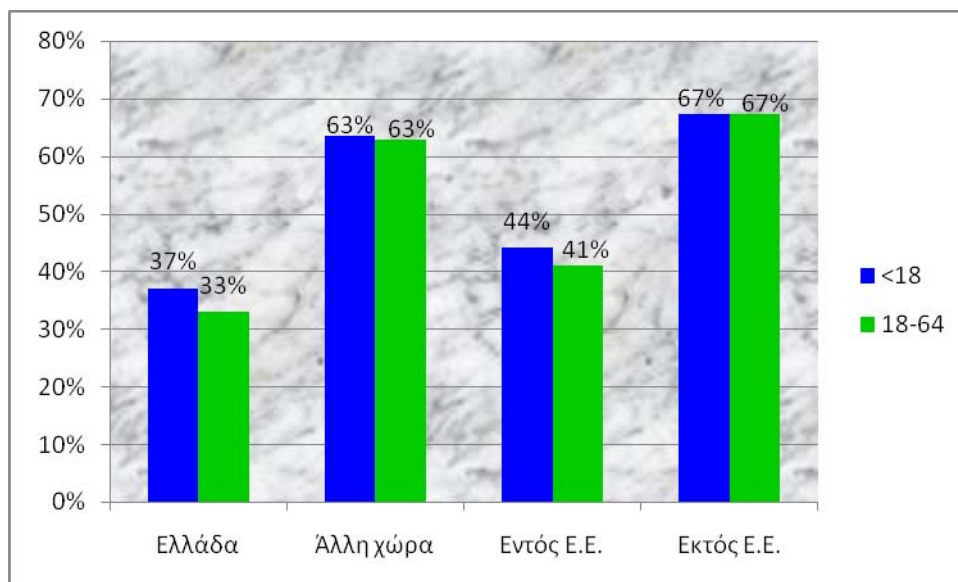
Πηγή Δεδομένων: Ιστοσελίδα Eurostat.

Σε ότι αφορά τη σύνδεση των κοινωνικών μεταβιβάσεων με τον κίνδυνο να αντιμετωπίσει κάποιο άτομο τον κίνδυνο φτώχειας και/ή κοινωνικού αποκλεισμού, φαίνεται ότι η χορήγηση κοινωνικών επιδομάτων προκαλεί μείωση του ποσοστού της φτώχειας κατά 4,1% για το έτος 2015, ενώ η χορήγηση συντάξεων κατά 27,3 %, κάνοντας τους συνταξιούχους να είναι η ομάδα που αντιμετωπίζει το μικρότερο

ποσοστό κινδύνου φτώχειας (διάγραμμα 1.12). Συνολικά οι κοινωνικές μεταβιβάσεις μειώνουν το ποσοστό φτώχειας κατά 31,4 %.

Διάγραμμα 1.14.

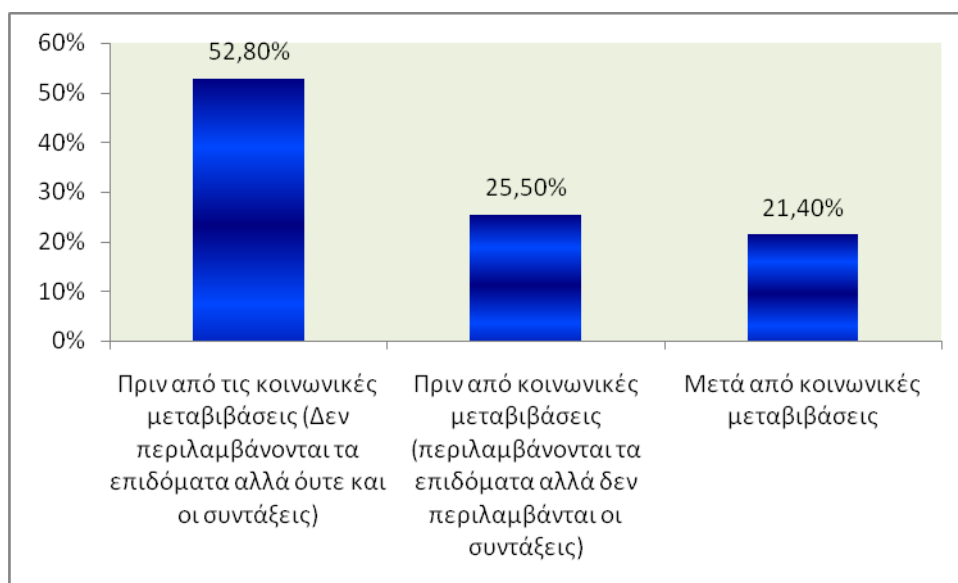
Ποσοστά ατόμων στα Όρια της Φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα, ανάλογα με τη χώρα προέλευσης, για το έτος 2015 (% του συνολικού πληθυσμού)

Πηγή Δεδομένων: Ιστοσελίδα Eurostat.

Διάγραμμα 1.15.

**Κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικές μεταβιβάσεις για το έτος 2015
(% του συνολικού πληθυσμού)**

Πηγή δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή-1 (2016)

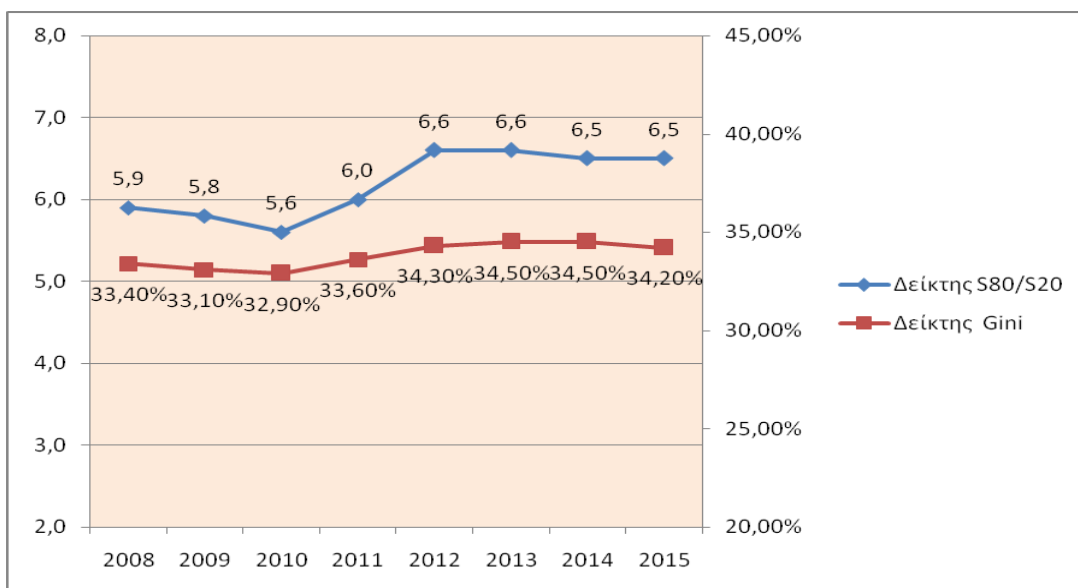
Ενδιαφέρον στοιχείο στην μελέτη του φαινομένου φτώχειας είναι και η κατανομή του εισοδήματος η οποία εκφράζεται μέσα από τους δείκτες S80/S20 (δείκτης κατανομής εισοδήματος σε πεμπτημόρια) και το δείκτη Gini (δείκτης άνιση κατανομής εισοδήματος). Ο δείκτης S80/S20 στην ουσία συγκρίνει το μερίδιο εισοδήματος του ευπορότερου 20% του πληθυσμού (5^ο πεμπτημόριο) με το μερίδιο εισοδήματος του οικονομικά ασθενέστερου 20% του πληθυσμού μίας χώρας (1^ο πεμπτημόριο) και όπως γίνεται σαφές επηρεάζεται απόλυτα από τις ακραίες τιμές κατανομής εθνικού εισοδήματος. Ο δείκτης Gini αντίθετα μένει ανεπηρέαστος από τις ακραίες τιμές κατανομής εισοδήματος, και σύμφωνα με τη Γενική Γραμματεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (2007), ορίζεται ως: *«ο λόγος των αθροιστικών μεριδίων του πληθυσμού, κατανεμημένου ανάλογα με το ύψος του εισοδήματος, προς το αθροιστικό μερίδιο του συνολικού εισοδήματος όλου του πληθυσμού»*. Η τιμή 0 (0%) για τον εν λόγω δείκτη αντιστοιχεί στην πλήρη εισοδηματική ισότητα και η τιμή 1 (100%), στην πλήρη εισοδηματική ανισότητα.

Για παράδειγμα συντελεστής Gini 40%, υποδεικνύει ότι το εισόδημα 2 τυχαίων ατόμων θα διέφερε κατά 40% από το μέσο εθνικό εισόδημα. Για το 2015 η εξέταση των παραπάνω δεικτών μας δείχνει ότι για το έτος 2015 το μερίδιο εισοδήματος του 5^ο πεμπτημορίου (20% του πληθυσμού με το υψηλότερο εισόδημα) είναι 6,5 φορές μεγαλύτερο από το μερίδιο εισοδήματος του 1^{ου} πεμπτημορίου (20% του πληθυσμού με το χαμηλότερο εισόδημα). Ενώ από την ανάλυση του δείκτη Gini προκύπτει ότι το εισόδημα 2 τυχαίων ατόμων διαφέρει κατά 34,2% από το μέσο εθνικό εισόδημα. Οι δείκτες οικονομικής ανισότητας στην χώρα μας εξακολουθούν να παραμένουν ανάμεσα στους υψηλότερους της Ευρώπης γεγονός που ίσχυε και πριν από την κρίση. Συγκεκριμένα σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, ο δείκτης Gini της Ελλάδας είναι κατά 3,2 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερος από τον μέσο δείκτη των κρατών μελών της Ε.Ε. (31%), ενώ ο δείκτης S80/S20 είναι μεγαλύτερος κατά 1,3 μονάδες από των αντίστοιχο μέσο δείκτη για τα κράτη μέλη της ΕΕ.Ε (5,2 μονάδες)

Από την ανάλυση της εξέλιξης των εν λόγω δεικτών γίνεται αντιληπτό πως οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης έχουν αρχίσει να επηρεάζουν και τις οικονομικά ισχυρότερες ομάδες του πληθυσμού της χώρας.

Διάγραμμα 1.16.

Εξέλιξη δεικτών οικονομικής ανισότητας στην Ελλάδα για τα έτη 2008 έως 2015

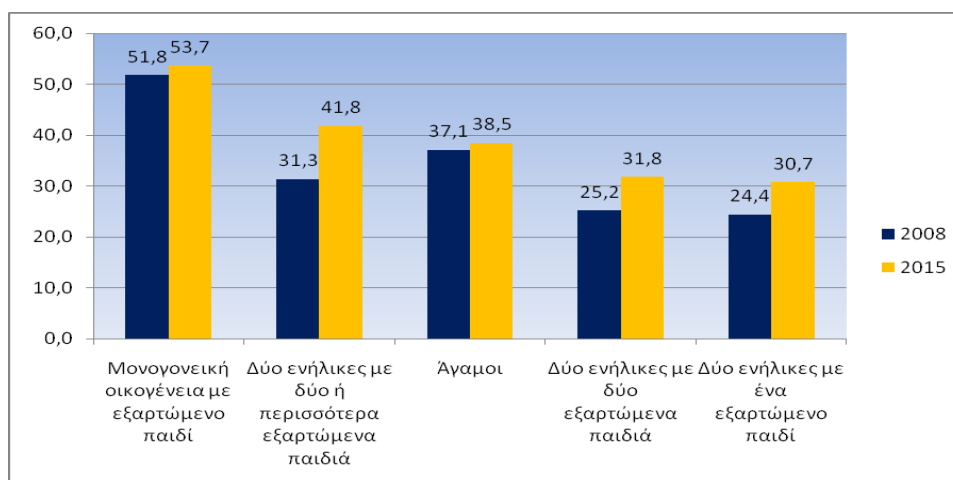

Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2017

Ο κίνδυνος φτώχειας αναμφισβήτητα συνδέεται άμεσα με τη δομή της οικογένειας, η οποία επηρεάζει το συνολικό διαθέσιμο εισόδημα του κάθε νοικοκυριού. Εξετάζοντας τον τύπο των νοικοκυριών που φαίνεται να αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας, διαπιστώνουμε ότι περισσότερο πλήττονται οι μονογονεϊκές οικογένειες, ακολουθούμενες από τις οικογένειες με δύο ή περισσότερα εξαρτώμενα παιδιά.

Διάγραμμα 1.17.

Νοικοκυριά στο όριο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα για τα έτη 2008 και 2015

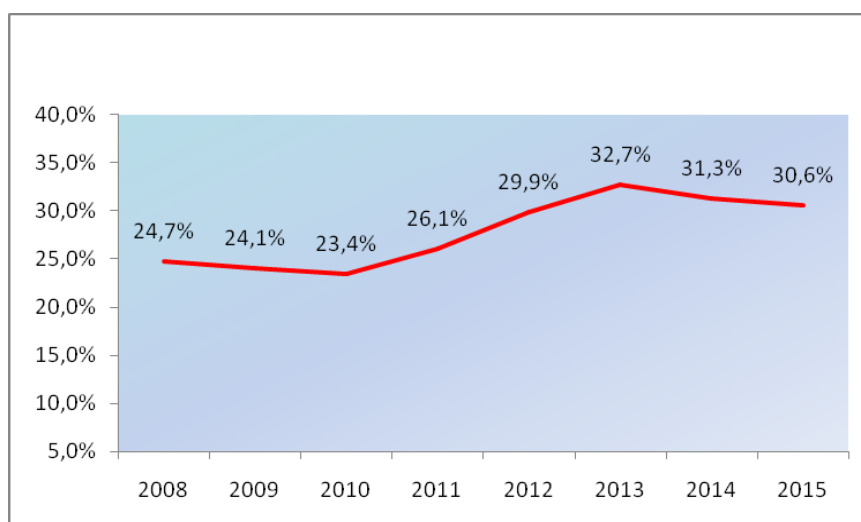

Πηγή Δεδομένων: Ιστοσελίδα Eurostat.

Τέλος για το 2015 στην Ελλάδα, το χάσμα κινδύνου φτώχειας (ποσοστό επί του κατωφλιού κινδύνου φτώχειας, για την εκτίμηση του οποίου γίνεται υπολογισμός της διαφοράς του κατωφλιού κινδύνου φτώχειας για όλο τον πληθυσμό και του διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος του οικονομικά ασθενέστερου πληθυσμού), ανήλθε σε 30,6% του μέσου διάμεσου εισοδήματος, εκτιμάται δηλαδή ότι το 50% των οικονομικά ασθενέστερων ατόμων διαθέτουν εισόδημα μεγαλύτερο από 3.131 ευρώ, ετησίως (δηλαδή κατά 69,4% υψηλότερο από το κατώφλι κινδύνου φτώχειας το οποίο όπως αναφέρθηκε ανέρχεται σε 4.512 ευρώ).

Διάγραμμα 1.18.

Εξέλιξη του χάσματος κινδύνου φτώχειας στην Ελλάδα για τα έτη 2008 έως

Πηγή Δεδομένων: Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2017

1.5 Ανακεφαλαίωση

Το φαινόμενο της φτώχειας στην Ελλάδα φαίνεται να ακολουθεί στο μεγαλύτερο βαθμό τα Ευρωπαϊκά πρότυπα με τις γυναίκες, τους άνεργους, τα άτομα ηλικίας 18 έως 64 ετών, τις μονογονεϊκές οικογένειες και τους πολίτες που προέρχονται από χώρες εκτός Ε.Ε., να αποτελούν τις κατηγορίες που πλήττονται περισσότερο. Η χορήγηση κοινωνικών επιδομάτων έχει θετική επίδραση στη μείωση των περιστατικών φτώχειας, ενώ τα άτομα με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο φαίνεται να αντιμετωπίζουν μικρότερες πιθανότητες κινδύνου φτώχειας καθώς έχουν αυξημένες πιθανότητες εύρεσης εργασίας με ικανοποιητικές οικονομικές απολαβές.

Ιδιαίτερα αυξημένα παρουσιάζονται τα ποσοστά των ατόμων που αντιμετωπίζουν σοβαρές υλικές στερήσεις, ενώ αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στερήσεις αντιμετωπίζουν πλέον και τα άτομα που δεν βρίσκονται στα όρια της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Σε ότι αφορά τώρα την διανομή του εισοδήματος, η Ελλάδα φαίνεται να αποτελεί μία από τις χώρες με τις πιο έντονες ανισότητες σε επίπεδο Ε.Ε..

Αναμφισβήτητα η διεθνής οικονομική κρίση είχε άμεσο αντίκτυπο στην εμφάνιση φαινομένων φτώχειας στην Ε.Ε. και χρίζει άμεσης αντιμετώπισης δεδομένου ότι επηρεάζει τόσο τα μεμονωμένα άτομα όσο και τις κοινωνίες στις οποίες ζουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ: ΤΑΜΕΙΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΠΟΡΟΥΣ

2.1 Εισαγωγή

Όπως γίνεται αντιληπτό από την παράθεση των στατιστικών δεδομένων στο προηγούμενο κεφάλαιο, η οικονομική κρίση έχει επιδεινώσει πολλές αρνητικές κοινωνικές καταστάσεις όπως η φτώχεια και η ανισότητα, τα οποία ήταν ήδη ζητήματα μείζονος σημασίας και πριν από το 2008. Ωστόσο στη σύγχρονη εποχή αναδύονται συνεχώς καινούριες μορφές φτώχειας και αντίθετα με την μέχρι πρότινος δημοφιλή πεποίθηση, η εργασία δεν φαίνεται να αποτελεί ασπίδα κατά της φτώχειας ενώ το φαινόμενο των αστέγων είναι πλέον κοινό όχι μόνο ανάμεσα σε μεσήλικους με κοινωνικά προβλήματα αλλά σε οικογένειες, νέους και μετανάστες. Από το 2008, οι κύριοι παράγοντες που επηρεάζουν τα ποσοστά φτώχειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ακολουθούν κυκλική πορεία: η μακροχρόνια ανεργία, ο κατακερματισμός της αγοράς εργασίας και η πώλωση των μισθών ενώ η εμφάνιση νέων οικογενειακών προτύπων, όπως οι μονογονεϊκές οικογένειες, έχουν ενισχύσει το φαινόμενο (Lecerf, M. 2016). Η κινητοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπροστά σε αυτή την ραγδαίως επιδεινούμενη κατάσταση ήταν άμεση προχωρώντας στη λήψη μέτρων προκειμένου να στηρίξει τα άτομα που ζουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού και την υιοθέτηση πολιτικών έτσι ώστε να μειώσει τα φαινόμενα φτώχειας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης γίνεται μια σύντομη περιγραφή της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», μέσω της οποίας η Ε.Ε. έθεσε για πρώτη φορά στην ιστορία της έναν ποσοτικό στόχο για τη μείωση της: την έξοδο πάνω από 20 εκατομμύριων ατόμων από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό μέχρι το 2020. Στη συνέχεια ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην παρουσίαση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA), το οποίο εντάσσεται στην στρατηγικής Ευρώπη 2020 και ως βασικό του στόχο έχει την παροχή τροφίμων και άλλων βασικών αγαθών στους ανθρώπους που το έχουν ανάγκη. Εξετάζεται επίσης η εφαρμογή του TEBA στην

Ελλάδα και στο τέλος γίνεται αναφορά στην Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης που έχει υιοθετήσει η Ελλάδα, καθώς ο πρώτος πυλώνας της ταυτίζεται σε μεγάλο βαθμό με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής μέσω του οποίου εφαρμόζεται το ΤΕΒΑ στην χώρα.

2.2 Ευρωπαϊκές πολιτικές για την καταπολέμηση των φαινομένων φτώχειας: Η «Στρατηγική Ευρώπη 2020»

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2010, τα κράτη μέλη της Ε.Ε, συναποφάσισαν την υιοθέτηση μιας νέας στρατηγικής για την απασχόληση και την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, γνωστή ως «Στρατηγική Ευρώπη 2020». Με τον όρο «έξυπνη ανάπτυξη» χαρακτηρίζεται η οικονομική ανάπτυξη που βασίζεται στη γνώση και στην καινοτομία, ως «βιώσιμη ανάπτυξη» αναφέρεται η προώθηση μιας πιο οικολογικής, ανταγωνιστικής και πιο αποδοτικής σε ότι αφορά τη χρήση των πόρων οικονομίας ενώ τέλος η «χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη» στηρίζεται στην στήριξη της οικονομίας με υψηλά ποσοστά απασχόλησης έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η κοινωνική συνοχή (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010).

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στα πλαίσια της εφαρμογής της «Στρατηγικής Ευρώπη 2020», προχώρησε στην υιοθέτηση πέντε βασικών στόχων, κοινών για όλα τα κράτη μέλη, βάση των οποίων θα καθοδηγούνται οι ενέργειες και οι στρατηγικές που υιοθετούνται σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Συγκεκριμένα ως πρωταρχικοί τομείς ενδιαφέροντος καθορίστηκαν: η προώθηση της απασχόλησης, η βελτίωση των συνθηκών για την καινοτομία, την έρευνα και την ανάπτυξη, η επίτευξη των στόχων της Ε.Ε. για την κλιματική αλλαγή και την ενεργειακή βιωσιμότητα, η ενίσχυση της εκπαίδευσης και η προώθηση της κοινωνικής ένταξης, ιδίως ως μέσω μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. (Nolan and Whelan, 2011).

Αναλυτικότερα και σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ο στόχος της προώθησης της απασχόλησης επικεντρώνεται στην εξασφάλιση απασχόλησης για ένα ποσοστό της τάξης του 75% για την ηλικιακή ομάδα 20-64 ετών. Η βελτίωση των συνθηκών για την καινοτομία, την έρευνα και την ανάπτυξη θα εξασφαλισθεί με την επένδυση σε αυτούς τους τομείς του 3% του ΑΕΠ. Στον τομέα της κλιματικής αλλαγής και της ενεργειακής

βιωσιμότητας στόχος είναι η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου τουλάχιστον κατά 20% σε σχέση με το 1990 (ενώ εφόσον οι συνθήκες το επιτρέπουν, επιδιώκεται μείωση μέχρι και 30%), η εξασφάλιση της ενέργειας σε ποσοστό 20% από ανανεώσιμες πηγές και τέλος η συνολική αύξηση της ενεργειακής απόδοσης κατά 20%. Στον τομέα της εκπαίδευσης επιδιωκόμενοι στόχοι είναι: η ολοκλήρωση του κύκλου σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για το 40% των ατόμων ηλικίας 30 έως 34 ετών και η συνολική μείωση του ποσοστού πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου έτσι ώστε να μην υπερβαίνει το 10% στο σύνολο του πληθυσμού.

Ο πέμπτος στόχος επικεντρώνεται στην μείωση των ατόμων που κινδυνεύουν να βρεθούν ή βρίσκονται ήδη σε κίνδυνο φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού κατά τουλάχιστον 20 εκατομμύρια. Η πρόοδος έναντι των προαναφερθέντων στόχων θα παρακολουθείται μέσω της εξέτασης των δεικτών: της σοβαρής υλικής στέρησης, των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας και του «ορίου κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, χρησιμοποιώντας δεδομένα από τις Στατιστικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το εισόδημα και τις συνθήκες διαβίωσης (EU-SILC) (G.I.N.I., 2011).

Παράλληλα με τους γενικότερους στόχους της στρατηγικής, τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να καθορίσουν εθνικούς στόχους βάσει των καταλληλότερων δεικτών, λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές συνθήκες και προτεραιότητες (Copeland and Daly, 2012). Στον πίνακα 2.1. παρουσιάζεται η εξέλιξη στους τομείς ενδιαφέροντος στα πλαίσια του «Στρατηγική Ευρώπη 2020» τόσο για το σύνολο των κρατών μελών της Ε.Ε. όσο και για την Ελλάδα, ενώ στον ίδιο πίνακα παρουσιάζονται και οι εθνικοί στόχοι της Ελλάδας για το 2020.

Σε ότι αφορά την υλοποίηση των στόχων της Στρατηγικής Ευρώπη 2020, αυτή επιτυγχάνεται συλλογικά μέσω πέντε επενδυτικών και διαρθρωτικών ταμείων, τα οποία είναι υπεύθυνα κατά κύριο λόγο, για τη διαχείριση του 76% του προϋπολογισμού της Ε.Ε., σε συνεργασία πάντα με τις περιφερειακές και εθνικές αρχές. Τα προαναφερθέντα ταμεία είναι: το Ευρωπαϊκό ταμείο Περιφερειακής ανάπτυξης (Ε.Τ.Π.Α.) με τομέα ενδιαφέροντος την αστική και περιφερειακή ανάπτυξη, το Ταμείο Συνοχής (Τ.Σ.), που ασχολείται με την οικονομική σύγκλιση των υπό ανάπτυξη περιφερειών, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (Ε.Γ.Τ.Α.Α.), το οποίο χρηματοδοτεί αγροτικές περιοχές με στόχο την ανάπτυξη δραστηριοτήτων που προωθούν την περιβαλλοντική

και κοινωνική ευημερία, την βελτίωση των κλιματολογικών συνθηκών και την στήριξη της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (Ε.Τ.Θ.Α.), το οποίο ως στόχο έχει να βοηθήσει τους αλιείς να μεταβούν προς τη βιώσιμη αλιεία και τη χρηματοδότηση έργων τα οποία εκτός του ότι θα δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας θα βελτιώσουν εν γένει τη ποιότητα ζωής στις παράκτιες ευρωπαϊκές περιοχές και τέλος το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.) που επικεντρώνεται στην κοινωνική ένταξη και τη χρηστή διακυβέρνηση, δηλαδή τη διακυβέρνηση που βασίζεται στην αμεροληψία, την αρχή της ισότητας, την αρχή της καλής πίστης και την αρχή της αναλογικότητας (Παπαδημούλης, 2015).

Πίνακας 2.1.

Εξέλιξη στους τομείς ενδιαφέροντος του Ευρώπη 2020 για το σύνολο των κρατών μελών και για την Ελλάδα.

α/α	Στρατηγική Ευρώπη 2020	ΕΥΡΩΠΗ			ΕΛΛΑΔΑ		
		2010	2014	Στόχος 2020	2010	2015	Στόχος 2020
1	Ποσοστό απασχόλησης (ηλικίες 20-64)	68,60%	70,1%*	75%	63,80%	54,9%*	70%
2	Επενδύσεις στους τομείς της Έρευνας και της Ανάπτυξης (% του ΑΕΠ)	1,93%	2,03%*	3%	0,60%	0,96%*	1,20%
3	Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε σχέση με έτος αναφοράς το 1990, στο οποίο θεωρούμε ότι οι εκπομπές είχαν τιμή 100	85,66	77,06	80	112,63	97,18	80
4	Εξασφάλιση της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (% της συνολικής κατανάλωσης)	14,10%	16%	20%	9,80%	15,30%	18%
5	Κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας (Εκατομμύρια τόνους ισοδύναμου πετρελαίου)	1,656.4	1,507.1	1,483	27.7	23.7	24.7
6	Συνολική ενεργειακή κατανάλωσης (Εκατομμύρια τόνους ισοδύναμου πετρελαίου)	1,163.3	1,061.2	1,086	19.1	15.6	18.4
7	Πρόωρη εγκατάλειψη σχολείου (% του συνολικού πληθυσμού)	13,90%	11%*	10%	13,50%	7,9%*	9,70%
8	Ολοκλήρωση του κύκλου σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (% των νέων ηλικίας 30 έως 34 ετών)	33,80%	38,70%*	40%	28,60%	40,40%*	32%
9	Άνθρωποι στο όριο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού (διαφορά από το 2008 σε χιλιάδες)	448	1.555*	-20.000	-15	782*	-450

*τιμές με δεδομένα του 2015

Πηγή Δεδομένων : Ιστοσελίδα eurostat , Europe 2020-main tables

Αναλυτικότερα ο τομέας της απασχόλησης και της κοινωνικής πολιτικής που συνδέεται άμεσα με την Στρατηγική Ευρώπη 2020, πέραν του Ε.Κ.Τ. στηρίζεται και από το πρόγραμμα EASI (πρόγραμμα για την απασχόληση και την κοινωνική καινοτομία), το

οποίο περιλαμβάνει το πρόγραμμα Progress (πρόγραμμα για την απασχόληση και την κοινωνική αλληλεγγύη), το EURES (Ευρωπαϊκές Υπηρεσίες Απασχόλησης), και το MF/SE (μηχανισμός μικροχρηματοδοτήσεων και κοινωνικής επιχειρηματικότητας). Δικαιούχοι του Ε.Κ.Τ. είναι οργανισμοί κοινωνικού, πολιτιστικού και εκπαιδευτικού χαρακτήρα, οργανώσεις που σχετίζονται με την εργασία (εργοδοτών εργαζομένων, κατάρτισης και υποστήριξης), φιλανθρωπικές οργανώσεις και δημοτικά ιδρύματα, δημόσιες αρχές και εταιρείες και ενώσεις (Grow D. & Roth F., 2012).

Στον τομέα της απασχόλησης, οι κυριότεροι φορείς στήριξης είναι (Samaržija V. & Butković H., 2010):

- Το Ταμείο Αλληλεγγύης, το οποίο παρέχει οικονομικής ενίσχυση για την αντιμετώπιση καταστροφών μέσω της αποκατάστασης των υποδομών, του καθαρισμού των περιοχών που έχουν πληγεί κ.α.
- Ο Μηχανισμός πολιτικής προστασίας της Ε.Ε.: οι χώρες που συμμετέχουν σε αυτόν συγκεντρώνουν τους διαθέσιμους πόρους τους ώστε να στηρίζουν περιοχές εντός και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης που το έχουν ανάγκη.
- Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση, το οποίο στηρίζει άτομα που έχουν χάσει την εργασία τους λόγω σημαντικών αλλαγών στο παγκόσμιο εμπόριο εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης.
- Το ταμείο Ασύλου και μετανάστευσης, το οποίο ασχολείται με την ομαλή διαχείριση των μεταναστευτικών ροών μέσω της χάραξης ορθής κοινής μεταναστευτικής πολιτικής με πλήρη σεβασμό στα θεμελιώδη δικαιώματα των ατόμων.
- Το ταμείο Ευρωπαϊκής βοήθειας προς τους απόρους (TEBA), το οποίο στηρίζει δράσεις για την παροχή υλικής βοήθειας προς τους απόρους και για το οποίο αναλυτικότερη αναφορά γίνεται στην επόμενη παράγραφο.

2.3 Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους απόρους (Τ.Ε.Β.Α.)

Η Ε.Ε. για διάστημα μεγαλύτερο από τσ/4 του αιώνα παρέχει βοήθεια στον τομέα της παροχής τροφίμων στα άτομα που το έχουν ανάγκη. Η συγκεκριμένη δράση ξεκίνησε το 1987 με το Πρόγραμμα Διανομής Τροφίμων στους απόρους (Food Distribution programme for the Most Deprived Persons of the Community - MDP). Το MDP,

διέθεσε τρόφιμα, μέσω οργανώσεων, σε άμεση επαφή με τα άτομα που αντιμετώπιζαν υλική στέρηση και τα κράτη μέλη συμμετείχαν σε εθελοντική βάση. Το πρόγραμμα κρίθηκε επιτυχές, προσφέροντας σημαντική βοήθεια σε 18,9 εκατομμύρια άτομα στα 20 κράτη μέλη που επωφελήθηκαν του προγράμματος (European Commission, 2009).

Το Μάρτιο του 2014, ως διάδοχος του προγράμματος MDP, συστήθηκε το Ταμείο Ευρωπαϊκής βοήθειας προς τους απόρους – TEBA (Fund for European Aid to the Most Deprived / FEAD). Στόχος του TEBA είναι η άμβλυνση των χειρότερων μορφών φτώχειας έτσι ώστε να συμβάλει στην επίτευξη του στόχου της στρατηγικής Ευρώπη 2020, για τη μείωση του αριθμού των ατόμων, που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού κατά 20 εκ. έως το 2020. Το TEBA επέκτεινε το πεδίο εφαρμογής του MDP, περιλαμβάνοντας πέρα από τα τρόφιμα την παροχή βασικών υλικών αγαθών όπως (παπούτσια, σαπούνι, σαμπουάν, είδη ένδυσης, σχολικά είδη) καθώς και την προώθηση δράσεων κοινωνικής ένταξης (όπως δράσεων καθοδήγησης και στήριξης), έτσι ώστε να παρέχει μια ολοκληρωμένη βοήθεια σε ευάλωτα άτομα προκειμένου να βγουν από τον κύκλο της φτώχειας. Το TEBA, δρα συμπληρωματικά με το ΕΚΤ, παρέχοντας σανίδα σωτηρίας για μειονεκτούσες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των αστέγων και των παιδιών που ζουν σε συνθήκες φτώχειας, ομάδες που είναι εκτός του πεδίου δράσης του ΕΚΤ (European Commission, 2015).

Βασικές αρχές λειτουργίας του TEBA, είναι (Christiaan van Lierop, 2015):

- **Ισότητα μεταχείριση προς όλους:** να εξασφαλίσει την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών με σεβασμό στην αξιοπρέπεια όλων.
- **Περιβάλλον:** να λαμβάνει υπόψη τις πιθανές επιπτώσεις στις κλιματικές αλλαγές κατά την αγορά τροφίμων, προσπαθώντας παράλληλα να μειώσει την άδικη σπατάλη τροφίμων.
- **Ισορροπημένη διατροφή:** να συμβάλει στην εξασφάλιση και προώθηση της ισορροπημένης διατροφής των πλέον απόρων.
- **Δημιουργία εταιρικών σχέσεων:** η δημιουργία συνεργασιών μεταξύ των κρατών μελών, των περιφερειακών και τοπικών αρχών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ).
- **Αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα:** εφαρμογή ορθολογιστικής διαχείρισης στο δημοσιονομικό τομέα με παράλληλη μείωση του διοικητικού φόρτου.

Κάθε κράτος μέλος καθορίζει σε εθνικό επίπεδο, τις ομάδες ατόμων που θα επωφεληθούν από το ΤΕΒΑ. Παρόλο που οι προσεγγίσεις καθορισμού των επωφελομένων ομάδων, μπορεί να διαφέρουν και να απευθύνονται στις συγκεκριμένες ανάγκες και προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει κάθε κράτος-μέλος, ορισμένες από τις βασικές ομάδες που δικαιούνται βοήθειας είναι τα άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας, τα ανήλικα παιδιά, οι άστεγοι, τα άτομα με ποσοστό αναπηρίας, οι ηλικιωμένοι, οι κάτοικοι απομακρυσμένων περιοχών και οι μετανάστες (Rue, 2014)..

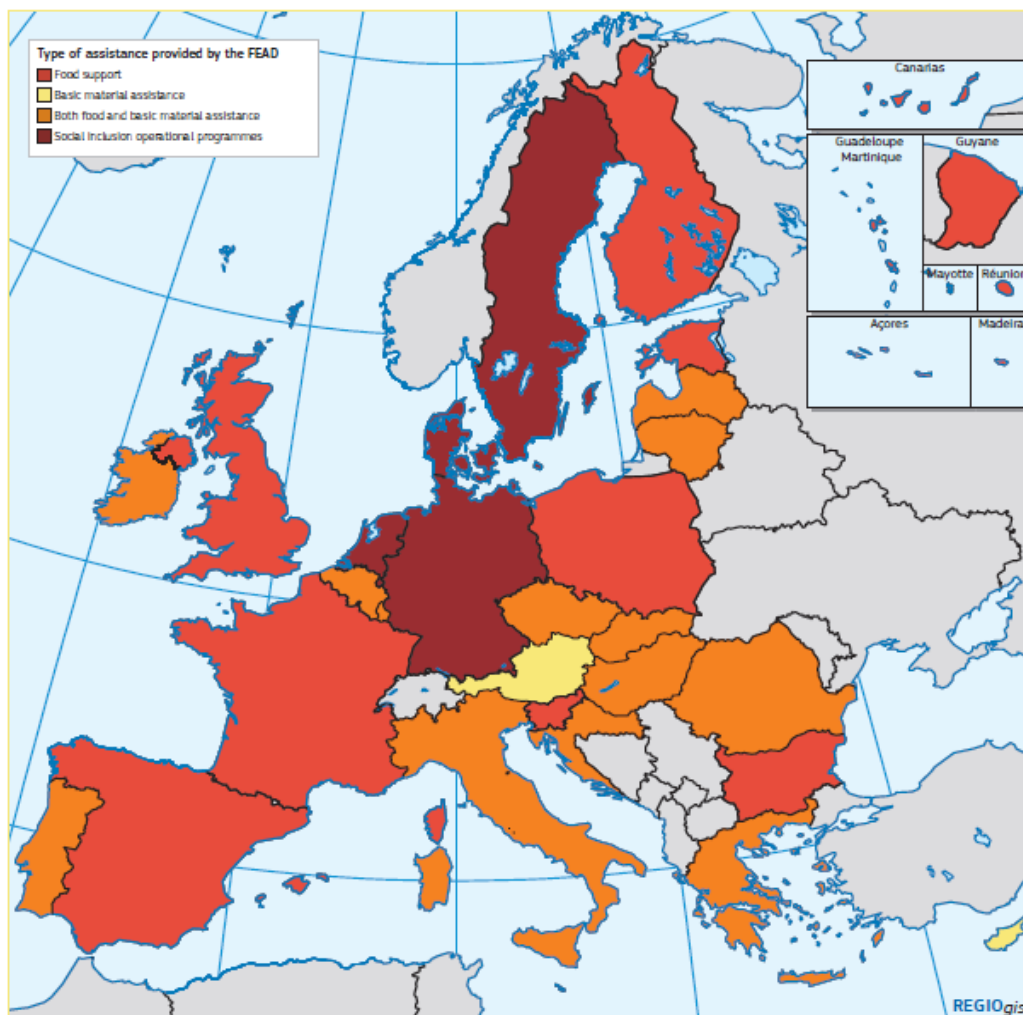
Η βοήθεια που παρέχεται μέσω του ΤΕΒΑ, διαφέρει σε κάθε χώρα και εξαρτάται από τις ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε κράτους-μέλους. Μερικά παραδείγματα αποτελούν: η παροχή βοήθειας στον τομέα της σίτισης (οργάνωση γευμάτων, παροχή δεμάτων τροφίμων, συλλογή και διανομή προσφερόμενων τροφίμων), υλική βοήθεια (βασικά είδη υγιεινής, σχολικά είδη, είδη ένδυσης), βοήθεια υπό τη μορφή συνοδευτικών μέτρων (ψυχολογική υποστήριξη και ενθάρρυνση, πρόσβαση σε συστήματα υγείας και εκπαίδευσης, πληροφόρηση σχετικά με την ισορροπημένη διατροφή, πληροφορίες σχετικά με υπάρχουσες κοινωνικές υπηρεσίες κ.α.), δράσεις κοινωνικής ένταξης (δραστηριότητες κοινωνικής δικτύωσης και κοινωνικοποίησης, εκπαίδευση με στόχο τη βελτίωση των δεξιοτήτων και την υιοθέτηση ενός πιο ενεργού τρόπου ζωής έτσι ώστε να ενισχυθεί η αυτονομία των επωφελομένων ατόμων, πληροφόρηση σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των ατόμων, εκμάθηση γλωσσών κ.α.) (European Commission, 2015).

Σε ότι αφορά τον τρόπο λειτουργίας του ΤΕΒΑ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εγκρίνει τα εθνικά προγράμματα για την περίοδο 2014-2020, βάσει των οποίων οι εθνικές αρχές λαμβάνουν τις επιμέρους αποφάσεις που οδηγούν στην παροχή βοήθειας μέσω συνεργαζόμενων, συχνά μη κυβερνητικών, οργανώσεων. Μια παρόμοια προσέγγιση χρησιμοποιείται ήδη για τα ταμεία συνοχής. Οι χώρες της ΕΕ μπορούν να επιλέξουν το είδος της βοήθειας (τρόφιμα ή βασικά υλικά αγαθά ή συνδυασμό και των δύο) που επιθυμούν να παρέχουν, ανάλογα με τις ανάγκες τους και τον τρόπο λήψης και διανομής των στοιχείων που θα υιοθετήσουν. Οι εθνικές αρχές μπορούν να αγοράσουν οι ίδιες τα τρόφιμα και τα παρεχόμενα υλικά αγαθά και να τα προμηθεύσουν στις οργανώσεις-εταίρους, είτε να χρηματοδοτήσουν τις οργανώσεις εταίρους ώστε να μπορέσουν να εξασφαλίσουν αυτές τα απαιτούμενα αγαθά που θα διαθέτουν στα επωφελομένα άτομα. Με τη σειρά τους οι οργανώσεις – εταίροι έχουν τη δυνατότητα

να διανείμω οι ίδιες τα προϊόντα είτε να απευθυνθούν σε άλλες συνεργαζόμενες ενώσεις προκειμένου να βοηθήσουν στη διανομή των αγαθών (Ιστοσελίδα ec.europa.eu).

Εικόνα 2.1.

Είδος βοήθειας που παρέχεται από το ΤΕΒΑ στα κράτη μέλη

■ Τρόφιμα ■ Βασικά Υλικά ■ Τρόφιμα & Βασικά Υλικά Αγαθά ■ Δράσεις Κοινωνικής Ένταξης

Πηγή: European Commission, 2015

Οι οργανώσεις-εταίροι μπορεί να είναι τοπικοί, περιφερειακοί ή εθνικοί δημόσιοι φορείς ή μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΙΚΟ) που επιλέγονται από τις εθνικές αρχές, με βάση αντικειμενικά και διαφανή κριτήρια που καθορίζονται σε εθνικό επίπεδο. Η επιλογή συνεργαζόμενων οργανώσεων είναι υποχρεωτική σε όλα τα προγράμματα που χρηματοδοτούνται από το ΤΕΒΑ. Είναι επιφορτισμένες με την κατανομή της βοήθειας, ή/και την παροχή μέτρων κοινωνικής ένταξης στους απόρους και απαιτείται να έχουν

σχετική εμπειρία έτσι ώστε να μπορέσουν να εντοπίσουν και να προσεγγίσουν τις ομάδες στόχους. ομάδες-στόχους. Οι οργανώσεις εταίροι σε όλα τα κράτη μέλη καλούνται να ανταλλάσουν πληροφορίες μεταξύ τους να συνεργάζονται έτσι ώστε να επιτύχουν το βέλτιστο δυνατό αποτέλεσμα, προωθώντας έτσι την ανάπτυξη συνεργασιών εντός της Ε.Ε. (Christiaan van Lierop, 2015).

Η Ε.Ε. παρέχει το μεγαλύτερο μέρος του συνολικού προϋπολογισμού του ΤΕΒΑ, ο οποίος για την επταετία 2014-2020 ανέρχεται σε 4,5 δισεκατομμύρια ευρώ. Αναλυτικότερα η Ε.Ε. καλύπτει τα 3,8 δισεκατομμύρια ευρώ ενώ τα υπόλοιπα 674 εκατομμύρια ευρώ συμπληρώνονται από τα κράτη μέλη, τα οποία καλούνται να συνεισφέρουν τουλάχιστον το 15% ως εθνική συγχρηματοδότηση, στα εθνικά τους προγράμματα (Rue, 2014).

Προκειμένου η Ε.Ε να είναι σε θέση, να ελέγχει και να εποπτεύει την πορεία των προγραμμάτων, το ΤΕΒΑ, προχώρησε στην υιοθέτηση διατάξεων οι κυριότερες από τις οποίες είναι (Laury, 2015):

- ✓ Συναντήσεις σε ετήσια βάση μεταξύ της Επιτροπής και του κάθε κράτους μέλους στις οποίες θα γίνεται εξέταση της προόδου του προγράμματος.
- ✓ Υποβολή ετήσιων εκθέσεων αναφοράς από όλες τις χώρες που λαμβάνουν βοήθεια από το ΤΕΒΑ, στις οποίες η εξέλιξη της προόδου θα αποτυπώνεται μέσω της χρήσης δεικτών, κοινών για όλα τα κράτη μέλη.
- ✓ Παρουσίαση μιας σύνοψης όλων των εκθέσεων αναφοράς από την Επιτροπή, προς το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο και Συμβούλιο στο τέλος κάθε έτους.
- ✓ Παρουσίαση συνολικής ενδιάμεσης αξιολόγησης στο τέλος του 2018.

Συνολικά το ΤΕΒΑ, ασκεί συμπληρωματική και παράλληλη δράση με άλλα ταμεία και κυρίως το Ε.Κ.Τ., με τη διαφορά ότι ενώ το ΕΚΤ επικεντρώνεται στη βελτίωση των συνθηκών και δυνατοτήτων απασχόλησης, το ΤΕΒΑ δεν χρηματοδοτεί δράσεις και μέτρα που σχετίζονται άμεσα με την αγορά εργασίας. Στην ουσία το ΤΕΒΑ επικεντρώνεται στην παροχή βοήθειας στα άτομα που το έχουν ανάγκη προκειμένου να διαφύγουν από τον κίνδυνο της φτώχειας ή/και του κοινωνικού αποκλεισμού, καλύπτοντας σε πρώτη φάση τις βασικές τους ανάγκες και στηρίζοντας τους στην προσπάθεια τους να ενσωματωθούν ξανά στην κοινωνία. Στη συνέχεια είναι

αρμοδιότητα του Ε.Κ.Τ., η περαιτέρω υποστήριξη τους και η ένταξη τους στην αγορά εργασίας (Ιστοσελίδα ec.europa.eu). .

Πίνακας 2.2.

Διαθέσιμα Κονδύλια προϋπολογισμού ΤΕΒΑ και εθνική συνεισφορά για τα μέλη της Ε.Ε.

α/α	Χώρα	Διαθέσιμα Κονδύλια του προϋπολογισμού του ΤΕΒΑ (εκ. ευρώ)	Εθνική συνεισφορά (εκ. ευρώ)
1	ΙΤΑΛΙΑ	670,6	118,3
2	ΙΣΠΑΝΙΑ	563,4	99,4
3	ΓΑΛΙΑ	499,3	88,1
4	ΠΟΛΩΝΙΑ	473,4	83,5
5	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	441,0	77,8
6	ΕΛΛΑΔΑ	280,9	49,6
7	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	176,9	31,2
8	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	104,8	18,5
9	ΟΥΓΓΑΡΙΑ	93,9	16,6
10	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	78,9	13,9
11	ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	77,2	13,6
12	ΒΕΛΓΙΟ	73,8	14,4
13	ΣΛΟΒΑΚΙΑ	55,1	9,7
14	ΛΕΤΟΝΙΑ	41,0	7,2
15	ΚΡΟΑΤΙΑ	36,6	6,5
16	ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΤΣΕΧΙΑΣ	23,3	4,2
17	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	22,8	4,0
18	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	22,5	4,0
19	ΣΛΟΒΕΝΙΑ	20,5	3,6
20	ΑΥΣΤΡΙΑ	18,0	3,2
21	ΕΣΘΟΝΙΑ	8,0	1,4
22	ΣΟΥΗΔΙΑ	7,9	1,4
23	ΔΑΝΙΑ	3,9	0,7
24	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	3,9	0,7
25	ΚΥΠΡΟΣ	3,9	0,7
26	ΜΑΛΤΑ	3,9	0,7
27	ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	3,9	0,7
28	ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	3,9	0,7
ΣΥΝΟΛΑ:		3.813,20	674,30

Πηγή Δεδομένων: European Commission, 2015

2.4 Το Τ.Ε.Β.Α. στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα το ΤΕΒΑ εφαρμόζεται μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής / ΕΒΥΣ (Ε.Π. Ι), η έγκριση του οποίου

πραγματοποιήθηκε στις 15 Δεκεμβρίου 2014 και είναι προγραμματισμένο να ολοκληρωθεί στις 31 Δεκεμβρίου 2020. Τα άτομα στα οποία επικεντρώνεται το ΕΒΥΣ του ΤΕΒΑ είναι οικογένειες και άτομα που ζουν κάτω από συνθήκες ακραίας φτώχειας ενώ ως διαχειριστική αρχή ορίστηκε το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού (ΕΙΕΑΔ), που βρίσκεται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Διαχειριστική Αρχή του Ε.Π., 2014).

Σκοπός του προγράμματος είναι η παροχή τροφίμων και βασικών υλικών αγαθών στους απόρους, συνοδευμένων από τη λήψη μέτρων με στόχο την ομαλή επανένταξη των απόρων στο κοινωνικό σύνολο. Ωφελούμενοι του προγράμματος είναι είτε άτομα τα οποία έχουν υποβάλει αίτηση συμμετοχής η οποία έχει εγκριθεί καθώς και οι οικογένειές τους, είτε άστεγοι, δηλαδή άτομα χωρίς μόνιμο τόπο διαμονής τα οποία ζουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας και τα οποία δεν απαιτείται να έχουν καταθέσει αίτηση συμμετοχής στο πρόγραμμα (Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠ Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, 2015).

Αναλυτικότερα και σε ότι αφορά τη παροχή τροφίμων στους έχοντες το δικαίωμα συμμετοχής στο πρόγραμμα παρέχονται τρόφιμα (φρέσκα, μακράς διάρκειας και βρεφικές τροφές), ενώ ειδικά για τους άστεγους διοργανώνονται συσσίτια για την παροχή έτοιμων γευμάτων. Τα υλικά αγαθά που διανέμονται στους ωφελούμενους του προγράμματος είναι είδη προσωπικής υγιεινής, παιδικά είδη, είδη οικιακού καθαρισμού και είδη ένδυσης. Αντίστοιχα στους άστεγους παρέχονται είδη ατομικής υγιεινής και ρουχισμός. Έμφαση στον τομέα της παροχής βασικών υλικών αγαθών δίνεται στις οικογένειες με παιδιά και τους αστεγούς (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Π.Μ.Θ., 2014).

Τα συνοδευτικά μέτρα που θα παρέχονται κατά περίπτωση στοχεύουν στην μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού των απόρων και στην ενεργοποίησή τους, έτσι ώστε να αποκτήσουν ξανά ενεργό ρόλο στην κοινωνία. Ενδεικτικά τέτοια μέτρα αποτελούν: η διοργάνωση συμβουλευτικών δράσεων γύρω από θέματα υγιεινής διατροφής και διαβίωσης καθώς και ορθολογιστικής διαχείρισης του οικογενειακού προϋπολογισμού, η παροχή νομικής και ψυχολογικής βοήθειας στις περιπτώσεις που απαιτείται, η στήριξη δράσεων κοινωνικοποίησης (π.χ. συμμετοχή σε πολιτισμικές και αθλητικές δραστηριότητες) κ.α.

Σε ότι αφορά την υλοποίηση των δράσεων στα πλαίσια του ΕΠ-Ι, οι προτάσεις υποβάλλονται από τις «Κοινωνικές Συμπράξεις», στις οποίες μετέχουν οργανώσεις - εταίροι. Σε κάθε περιφερειακή ενότητα συγκροτείται διαφορετική Κοινωνική Σύμπραξη, ενώ σε περίπτωση που οι δικαιούχοι συμμετοχής στο πρόγραμμα είναι πολλοί υπάρχει η δυνατότητα συγκρότησης και περισσότερων Συμπράξεων ανά περιφέρεια. Οι οργανώσεις εταίροι που μετέχουν σε κάθε Σύμπραξη ορίζουν έναν επικεφαλής εταίρο ο οποίος καλείται «Δικαιούχος» και ο οποίος μπορεί να είναι είτε κάποιο Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου ή κάποιος φορέας τοπικής αυτοδιοίκησης 1^{ου} ή 2^{ου} βαθμού. Εταίροι μπορεί να είναι Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου, ενώ άτυπη συνεργασία με τις Κοινωνικές Συμπράξεις μπορούν να έχουν και σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (για τη παρασκευή γευμάτων σε άπορους μαθητές), καταναλωτικές οργανώσεις, κοινωνικά δίκτυα (για τη διανομή βασικών υλικών αγαθών στους άπορους) (Π.Κ.Μ., 2015).

Σύμφωνα με τη Διαχειριστική Αρχή του Ε.Π, απαραίτητα προσόντα τόσο για τον «Δικαιούχο», όσο και για τις οργανώσεις εταίρους, είναι να διαθέτουν προηγούμενη εμπειρία σε ότι αφορά τον εντοπισμό και την προσέγγιση των ωφελούμενων από το πρόγραμμα, εμπειρία σχετική με το είδος της δράσης που θα αναλάβουν (π.χ. της διανομής τροφίμων ή στην νομική υποστήριξη) και τέλος επάρκεια πόρων δηλαδή προσωπικό, εγκαταστάσεις κτλ .

Οι Κοινωνικές Συμπράξεις είναι υπεύθυνες για:

- ✓ Τον εντοπισμό του πληθυσμού που έχει ανάγκη βοήθειας και την οργάνωση της διανομής των προσφερόμενων αγαθών και υπηρεσιών.
- ✓ Την οργάνωση των δράσεων των Οργανώσεων εταίρων, έτσι ώστε να δρουν συμπληρωματικά και να μην επικαλύπτονται.
- ✓ Τη συστηματική παροχή επικυρωμένων στοιχείων (σχετικών με τη φυσική και οικονομική πρόοδο των δράσεων), προς τη Διαχειριστική Αρχή έτσι ώστε να είναι εφικτή η παρακολούθηση του προγράμματος και η σωστή αξιολόγηση του.

Ο ρόλος των Οργανώσεων Εταίρων περιλαμβάνει:

- ✓ Τη στήριξη των ωφελούμενων καθ' όλη τη διαδικασία υποβολής των αιτήσεων συμμετοχής τους στο πρόγραμμα.

- ✓ Την πλήρη ενημέρωση των ωφελωμένων γύρω από τα αγαθά που προσφέρονται αλλά και τα διαθέσιμα συνοδευτικά μέτρα καθώς και για τον Εταίρο που είναι υπεύθυνος για την εξυπηρέτησή τους.
- ✓ Τη διανομή των τροφίμων και των βασικών υλικών αγαθών και την παροχή των συνοδευτικών μέτρων.

Οι «Δικαιούχοι» τέλος είναι υπεύθυνοι για όλα τα παραπάνω και επιπρόσθετα έχουν επιφορτιστεί με την ευθύνη του συντονισμού των Οργανώσεων Εταίρων, την οικονομική διαχείριση, τις αποκεντρωμένες προμήθειες. Επιπλέον ο «Δικαιούχος» είναι σε άμεση συνεργασία και επικοινωνία με την Αρχή Διαχείρισης προς την οποία υποβάλλει ολοκληρωμένη πρόταση γύρω από τις δράσεις – πράξεις που επιθυμεί να πραγματοποιήσει καθώς και αίτηση χρηματοδότησης τους. Επιπρόσθετα είναι υπεύθυνος για την υπογραφή του Συμφώνου αποδοχής των όρων της πράξης και την τήρηση της (εφόσον αυτή εγκριθεί από τη διαχειριστική αρχή), τη παροχή όλων των απαραίτητων πληροφοριών που σχετίζονται με την εξέλιξη της πράξης στη Διαχειριστική αρχή και την σύνταξη ολοκληρωμένης έκθεσης κατά το τέλος κάθε πράξης (Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠ Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, 2015).

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι για το έτος 2015 ο συνολικός αριθμός αιτήσεων συμμετοχής στο ΕΠ-Ι ανήλθε περίπου στις 230.000 εκ των οποίων απορρίφθηκαν περίπου οι 90.000 και τελικά προέκυψαν σε πρώτη φάση 410.000 δικαιούχοι συμμετοχής. Ανάμεσα σε αυτούς συμπεριλαμβάνονταν και 13.500 βρέφη ηλικίας έως 2 ετών. Σε ότι αφορά τον επιμερισμό των κονδυλίων είχε ως εξής: 22.293.354 ευρώ για προμήθεια τροφίμων, 3.634.786 ευρώ για προμήθεια βασικών υλικών αγαθών, 1.296.407 ευρώ για διοικητικές δαπάνες και δαπάνες αποθήκευσης και μεταφοράς και 1.296.407 ευρώ για δαπάνες συνοδευτικών μέτρων. (Αγγελόπουλος, 2015).

2.5 Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης

Είναι προφανές, από τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο ότι η κατάσταση της Ελλάδας σε ό,τι αφορά όλους τους δείκτες που σχετίζονται με τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό είναι ιδιαίτερα δεινή σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη μέλη, γεγονός στο οποίο συντέλεσε σε μεγάλο βαθμό και η οικονομική κρίση την οποία καλείται να αντιμετωπίσει η χώρα.

Αναγνωρίζοντας τις σημαντικές αλλαγές που έχουν επέλθει στην αγορά εργασίας, την οικογένεια και την οικονομία κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών και έχοντας ως στόχο την ενδυνάμωση του κοινωνικού κράτους στην περίοδο της οικονομικής ύφεσης την οποία διανύει η χώρα, η Ελληνική πολιτεία προχώρησε στην υιοθέτηση μιας Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης, με στόχο να υποστηρίξει τις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, συνδυάζοντας τις δημόσιες παρεμβάσεις με τις πολιτικές πρόωθησης της απασχόλησης και τις μακροοικονομικές πολιτικές.

Τον Ιούλιο του 2013 ολοκληρώθηκε η μελέτη «Η Πράσινη Βίβλος για την Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης», τα πορίσματα της οποίας εξήχθησαν μετά από καταγραφή των υπάρχουσών πολιτικών ένταξης και αξιολόγηση τους βάσει καλών πρακτικών άλλων κρατών μελών και των κατευθυντήριων αρχών της ΕΕ στο πλαίσιο της Στρατηγικής ΕΕ 2020. Τον Νοέμβριο του 2014 ολοκληρώθηκε η επικαιροποίηση των στοιχείων της μελέτης, το κείμενο της οποίας αποτέλεσε το σημαντικότερο μέρος την πρόταση της Ελλάδας για Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη, το οποίο αποσταλεί προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τον Δεκέμβριο του 2014 σχηματοποιώντας έτσι την Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης (ΕΣΚΕ), η οποία ουσιαστικά οριοθετεί την προσπάθεια του κράτους για τη δημιουργία ολοκληρωμένης πολιτικής πρόληψης και εξάλειψης του κοινωνικού και εργασιακού αποκλεισμού των πιο ευπαθών ομάδων του πληθυσμού (Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας, 2014),.

Σύμφωνα με το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας, το όραμα της ΕΣΚΕ συνοψίζεται ως ακολούθως: άμβλυνση των ανισοτήτων δίνοντας έμφαση στην προστασία των πλέον ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων πολιτικών ένταξης μέσα από την λήψη μέτρων με ενεργητικό χαρακτήρα και την αναπτυξιακή διάσταση των κοινωνικών δαπανών και τέλος αναβάθμιση της συνεργασίας κράτους, κοινωνίας και αγοράς μέσα από τη δημιουργία ισχυρών εταιρικών σχέσεων.

Οι τρεις βασικού στόχοι της ΕΣΚΕ είναι οι στήριξη του εισοδήματος (προκειμένου τα άτομα που ζουν σε συνθήκες σοβαρής στέρησης υλικών αγαθών να μπορούν να εξασφαλίσουν ένα αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο), η βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες (μέσω της παροχής υγειονομικής, ψυχολογικής, νομικής υποστήριξης και κοινωνικής αποκατάστασης των ατόμων που έχουν ανάγκη αυτών των υπηρεσιών αλλά

δεν διαθέτουν τη γνώση ή/και τα μέσα για να έχουν πρόσβαση σε αυτές) και τέλος η σύνδεση με την αγορά εργασίας. Αντίστοιχα διαμορφώνονται οι πυλώνες και οι βασικοί επιχειρησιακοί άξονες της ΕΣΚΕ, ως εξής (tec sa, 2015):

- Πυλώνας 1: «Καταπολέμηση της φτώχειας»
- Πυλώνας 2: «Πρόσβαση σε υπηρεσίες»
- Πυλώνας 3: «Αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς»
- Άξονας 1: «Καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας»
- Άξονας 2: Πρόληψη και καταπολέμηση του αποκλεισμού των παιδιών
- Άξονας 3: Προώθηση της ένταξης των ευπαθών ομάδων
- Άξονας 4: Καλή διακυβέρνηση των πολιτικών ένταξης.

Εικόνα 2.2.

Τα τρία επίπεδα της Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη και οι βασικές αρχές που τα διακρίνουν

Θεσμικό Επίπεδο	Κοινωνικοπολιτικό Επίπεδο	Επιχειρησιακό Επίπεδο
<p>Αρχή της Ανάδραμητικής Ισότητας επιβάλλει την ισότιμη μεταχείριση όλων των ατόμων που αντιμετωπίζουν υψηλό κίνδυνο αποκλεισμού και τη λήψη θετικών μέτρων - σε σχέση με άλλες κατηγορίες του πληθυσμού - για την προώθηση της κοινωνικής και εργασιακής τους ένταξης</p>	<p>Αρχή της Επικουρικότητας τυποποιεί την παρέμβαση των προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης για την κάλυψη μόνο εκείνων των αναγκών, οι οποίες δεν μπορούν να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά από τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους</p>	<p>Αρχή της Κοινωνικής Ανοχής επιβάλλει τη διατήρηση της επιτακτικής αρμοδιότητας λήψης αποφάσεων στα όργανα του Κράτους (Κοινοβούλιο, Διοίκηση), που σχεδιάζουν και ρυθμίζουν το περιεχόμενο της Στρατηγικής. Από την άλλη πλευρά, η εφαρμογή των Πυλώνων της Στρατηγικής ανατίθεται τόσο σε δημόσιους φορείς (αποκεντρωμένα ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ, Περιφέρειες και Δήμοι), όσο και σε ιδιωτικούς και εθελοντικούς φορείς. Οι δράσεις όλων αυτών των φορέων διέπονται από ένα οριζόντιο θεσμικό πλαίσιο (ρυθμίζεται νομοθετικά και εξειδικεύεται μέσω κανονιστικών αποφάσεων της διοίκησης), που περιλαμβάνει μηχανισμούς διαβούλευσης, συντονισμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης</p>
<p>Αρχή της Κοινωνικής Δικαιοσύνης επιβάλλει την παροχή ίσων ευκαιριών στις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού για την οικονομική και κοινωνική τους ανέλιξη, όπως προωθούνται με βάση τις ειδικές αρχές της προσαρμοστικότητας των υπηρεσιών, της διαθεσιμότητας των κοινωνικών αναγκών και της ατόχευσης των διαθέσιμων πόρων</p>	<p>Αρχή της Εξισομείωσης επιβάλλει την προσαρμογή των προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης σε σχέση με την εξειδίκευση των αναγκών των ενδιαφερομένων. Η εφαρμογή της συμβάλλει ουσιαστικά στην τυποποίηση της κοινωνικής και οικονομικής ανάγκης, ύστερα από την αντικειμενική στήριξη των επιλογών του ενδιαφερόμενου αναφορικά με τη μορφή και την έκταση της κοινωνικής κάλυψης</p>	<p>Αρχή της Διατύωσης επιβάλλει την διαμόρφωση μόνιμων δικτύων οριζόντιας και κάθετης συνεργασίας με «εταίρους» φορείς (stakeholders) που έχουν εύλογο ενδιαφέρον για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης. Βασικοί άξονες στήριξης της διατύωσης είναι η επίτευξη προστιθέμενης αξίας και η εμπέδωση της «κοινής ευθύνης» των συμμετεχόντων</p>
<p>Αρχή του σεβασμού της Ανθρώπινης Διανοητικής επιβάλλει την αντιμετώπιση κάθε ατόμου όχι ως παθητικό αντικείμενο αλλά ως υπεύθυνο πολίτη που δικαιούται να επιλέγει και να διεκδικεί την μορφή προσπάσις που χρειάζεται. Ο σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας παρουσιάζει αυξημένο ενδιαφέρον σε περιόδους οικονομικής ύφεσης</p>	<p>Ενταξιοποίηση των αποκλεισμένων ατόμων απορρέει από την ανάγκη άμεσης ενσωμάτωσής τους στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό. Εξειδικεύεται μέσω διαφορετικών τεχνικών που ενθαρρύνουν τους δικαιούχους κοινωνικών παροχών / υπηρεσιών αφενός να απεγκλωβισθούν από ενδεχόμενες «παγίδες της φτώχειας», αφετέρου να ενδυναμώσουν τις δεξιότητες κοινωνικής συμμετοχής τους.</p>	<p>Αρχή της πολυδιάστατης προαγωγής της Κοινωνικής Κανονικότητας επιβάλλει την υιοθέτηση σύνθετων μεθοδολογιών και εργαλείων για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων</p>

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠ Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (2015)

Όπως προκύπτει και από το Εθνικό Πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων (2015), οι ομάδες υψηλής προτεραιότητας της Εθνικής Στρατηγικής είναι οι ακόλουθες: μοναχικά ενήλικα άτομα, μακροχρόνια άνεργοι, οικογένειες με μέλη που δεν εργάζονται αλλά και δεν αναζητούν εργασία και ηλικιωμένοι > 65 ετών που δεν λαμβάνουν συντάξεις ή προνοιακά επιδόματα, με ατομικό ή οικογενειακό ετήσιο εισόδημα κάτω από το εγγυημένο όριο συντήρησης και τέλος παιδιά ηλικίας έως 17 ετών σε κατάσταση αποκλεισμού και γενικά άτομα που διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι δεσπόζουσα θέση στην ΕΣΚΕ, αποτελώντας αντικείμενο του πρώτου επιχειρησιακού άξονα έχει η θεσμοθέτηση του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ), η εφαρμογή του οποίου υλοποιείται μέσω της εισοδηματικής ενίσχυσης των δικαιούχων, της διασφάλισης και της προώθησης της πρόσβασης σε κοινωνικά αγαθά και υπηρεσίες και την υποστήριξη των ωφελούμενων ατόμων στην προσπάθεια ένταξης τους στην αγορά εργασίας. Η πιλοτική εφαρμογή του ξεκίνησε το Σεπτέμβριο του 2014, με μεγάλη καθυστέρηση σε σχέση με τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες και στην ουσία αποτελεί το «έσχατο μέτρο, ώστε τα άτομα να μην πέσουν κάτω από το οικονομικό όριο που θεωρείται το ελάχιστο επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης» (Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους, 2015).

Σε ότι αφορά τη χρηματοδότηση της ΕΣΚΕ, είναι προφανές ότι δεδομένης της οικονομικής κατάστασης της χώρας είναι αναγκαία η αξιοποίηση πόρων που προέρχονται από Διεθνείς οργανισμούς, και κυρίως από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ). Επιλο γές απόλυτα συμβατές με τους στό χ υ της ΕΣΚΕ αποτελούν το νέο ΕΣΠΑ 2014-2020 καθώς και το ΕΠ-Ι, οι στόχοι του οποίου ταυτίζονται σε μεγάλο βαθμό με τον πυλώνα 1 της ΕΣΚΕ (Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠ Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, 2015).

2.6 Ανακεφαλαίωση

Αναμφισβήτητη είναι η ευαισθητοποίηση του συνόλου των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης απέναντι στον ολοένα και αυξανόμενο αριθμό των ατόμων που ζουν σε συνθήκες φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού. Μέσω της υιοθέτησης κοινών στρατηγικών δράσης και της ανάπτυξης ισχυρών εταιρικών σχέσεων, σε

ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, τα κράτη μέλη επιθυμούν να στηρίξουν τους πολίτες τους που βρίσκονται σε ευάλωτη θέση, παρέχοντας σε αυτούς υλική βοήθεια και υιοθετώντας κατάλληλα μέτρα τα οποία θα προωθήσουν την ομαλή ένταξη (ή επανένταξη) τους στο κοινωνικό σύνολο έτσι ώστε να μπορέσουν να αναλάβουν ενεργό ρόλο στις κοινωνίες στις οποίες ζουν.

Παρά την έντονη κινητοποίηση και τη συστηματική παρακολούθηση όλων των δράσεων που έχει υιοθετήσει η Ε.Ε., η επίτευξη του στόχου της καταπολέμησης των φαινομένων φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, στην τρέχουσα περίοδο της οικονομικής κρίσης και της δημοσιονομικής λιτότητας, αποδεικνύεται εξαιρετικά δύσκολη και η προσπάθεια που πρέπει να γίνει είναι τεράστια σε όλα τα επίπεδα. Απαραίτητη είναι ενδεχομένως, μια καλύτερη ισορροπία μεταξύ των μακροοικονομικών, δημοσιονομικών, εργασιακών και κοινωνικών στόχων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έμφαση πρέπει να δοθεί στα παιδιά και στους νέους, καθώς και στην υιοθέτηση πολιτικών σχετικών με την ανάπτυξη δεξιοτήτων και τη βελτίωση της απασχόλησης (δηλαδή γνώσεων, εκπαιδευτικών προσόντων και εν γένει των στοιχείων εκείνων που θα προσφέρουν στα άτομα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα στην αγορά εργασίας), ενώ ζωτικής σημασίας είναι ο εκσυγχρονισμός των κρατών πρόνοιας (Δαμουλιάνου, 2013).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΚΟΖΑΝΗΣ

3.1 Εισαγωγή

Η κοινωνική σύμπραξη μέσω της οποίας επιδιώκεται η καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας στην Π.Ε. Κοζάνη, έλαβε χώρα στις 2 Ιουλίου του 2015, με την υπογραφή πρωτοκόλλου συνεργασίας ανάμεσα στους τοπικούς φορείς και τους εταίρους και είχε ως αντικείμενο τον ορισμό των κοινωνικών συμπράξεων του ΤΕΒΑ. Στην κοινωνική αυτή σύμπραξη, με χωρική λειτουργία την Π.Ε. Κοζάνης η οποία έγινε σύμφωνα με τις διατάξεις της υπ' αριθμ. 604/24-4-2015 Κοινής Απόφασης των Υπουργείων Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού και Εργασίας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και με τις σχετικές Υπουργικές Αποφάσεις οι οποίες αναφέρονται στην παραπάνω ΚΥΑ και στην με αριθμό Δ23/οικ.25416 /1618/5-6-2015, πρόσκληση του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, συμμετέχουν οι ακόλουθοι φορείς (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή, 2014; Π.Κ.Μ., 2015):

1. Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και, ειδικότερα, η Αντιπεριφέρεια Κοζάνης, ως «επικεφαλής Εταίρος»,
2. Ο Δήμος Κοζάνης,
3. Η Κοινοφελής Επιχείρηση Δήμου Κοζάνης,
4. Η Ιερά Μητρόπολη Σερβίων και Κοζάνης
5. Ο Σύλλογος Πολυτέκνων Κοζάνης
6. Ο Σύλλογος Ηλιαχτίδα Κοζάνης
7. Ο Σύλλογος Γυναικών Κοζάνης
8. Ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός Περιφ. Τμήμα Κοζάνης
9. Ο Σύλλογος Τριτέκνων Κοζάνης
10. Ο Σύλλογος Ατόμων με Αναπηρία Περιφ. Ενοτ. Κοζάνης
11. Το Κοινωνικό Ιατρείο Κοζάνης
12. Ο Σύλλογος Καρκινοπαθών Κοζάνης
13. Ο Δήμος Βοΐου
14. Η ΔΗΚΕΒΟ Δήμου Βοΐου

15. Το ΝΠΔΔ Δήμου Βοΐου
16. Ο Σύλλογος Εθελοντική Δράση Σιάτιστας Δήμου Βοΐου
17. Ο Δήμος Εορδαίας
18. Η Κ.Ε.Δ.Ε. Δήμου Εορδαίας
19. Η Ιερά Μητρόπολη Φλωρίνης, Πρεσπών και Εορδαίας (Παράρτημα Εορδαίας)
20. Ο Ερυθρός Σταυρός Εορδαίας
21. Ο Σύλλογος Καλός Σαμαρείτης
22. Ο Σύλλογος Ατόμων με Σκλήρυνση κατά πλάκας Εορδαίας
23. Το Σωματείο Γονέων & Κηδεμόνων με τρία παιδιά Εορδαίας
24. Ο Σύλλογος Καρκινοπαθών Εορδαίας
25. Ο Σύλλογος Πολυτέκνων Γονέων Εορδαίας
26. Ο Δήμος Σερβίων Βελβεντού
27. Η Κοινωφελής Επιχείρηση Δήμου Σερβίων Βελβεντού
28. Το ΝΠΔΔ Προσχολικής Αγωγής – Παιδείας – Κοινωνικής Μέριμνας Δήμου Σερβίων Βελβεντού
29. Ο Σύλλογος Τριτέκνων Σερβίων Βελβεντού
30. Ο Σύλλογος Πολυτέκνων Σερβίων Βελβεντού
31. Ο Σύλλογος ΑΜΕΑ Σερβίων και πέριξ Δήμων
32. Η Ιερά Μητρόπολη Σισσανίου και Σιατίστης
33. Ο Σύλλογος εθελοντών «Σέρβια εν δράσει»

Οι προαναφερθέντες φορείς και εταίροι, τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, οι Δήμοι, οι επίσημοι σύλλογοι, αλλά και οι άτυποι εθελοντικοί φορείς, στις 2/7/2015 συμφώνησαν στην σύναψη πρωτοκόλλου συνεργασίας, που είχε σαν στόχο την από κοινού ανάληψη ευθύνης, βάσει της οποίας θα υλοποιηθεί η πράξη έναντι της Εθνικής Αρχής Συντονισμού και της Διαχειριστικής Αρχής, αλλά και θα γίνει καταμερισμός αρμοδιοτήτων, που θα στηρίζεται στην συνεισφορά των αντίστοιχων δομών του κάθε ενός εταίρου (Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας 2014).

Στο παρόν Κεφάλαιο, καταγράφονται οι στόχοι που τίθενται βάσει του προγράμματος ΤΕΒΑ, στην ΠΕ Κοζάνης. Επίσης, αναλύονται και αξιολογούνται τα φαινόμενα φτώχειας στην ίδια περιοχή και περιγράφονται οι τρόποι με τους οποίους εφαρμόστηκε το Πρόγραμμα ΤΕΒΑ στην συγκεκριμένη περιοχή. Τέλος, κατατίθενται προτάσεις

βελτίωσης του τρόπου εφαρμογής του προγράμματος, στα σημεία στα οποία υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή, 2014).

3.2 Στόχοι του ΤΕΒΑ στην Π.Ε. Κοζάνης

Μέσω των κοινωνικών συμπράξεων του ΤΕΒΑ, επιχειρείται η αντιμετώπιση σε όλα τα επίπεδα του φαινομένου της ακραίας φτώχειας, με βάση την εκτίμηση του αριθμού των ωφελουμένων οι οποίοι θα ταυτοποιηθούν στην Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης. Αυτά που επιδιώκονται μέσω των κοινωνικών συμπράξεων, είναι (Π.Κ.Μ., 2015):

- Η καθολική κάλυψη του πληθυσμού της Π.Ε. Κοζάνης με τη δημιουργία τοπικών κοινωνικών σχηματισμών.
- Η εξασφάλιση του πιο κατάλληλου συνδυασμού δομών, στελεχών, ικανοτήτων και εμπειρίας σε τοπικό επίπεδο, για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ακραίας φτώχειας.
- Ο κάθε εταίρος να συνεισφέρει το απαραίτητο επιστημονικό προσωπικό και τις δομές υποδοχής των ωφελούμενων, ώστε να μπορεί να υποστηριχτεί η εφοδιαστική αλυσίδα διανομής της υλικής βοήθειας.
- Η εξασφάλιση της ταυτοποίησης και της ιχνηλασιμότητας των ωφελούμενων και η διατήρηση σχετικών στοιχείων και πληροφοριών, παράλληλα με την διαφύλαξη των προσωπικών τους δεδομένων, των ίδιων και των οικογενειών τους.
- Η κινητοποίηση και η ευαισθητοποίηση των πολιτών και των φορέων της Π.Ε. Κοζάνης, για την καταπολέμηση της φτώχειας και την εξασφάλιση ενός δικτύου διάγνωσης των αναγκών τους.
- Η πραγματοποίηση δράσεων με αξιοποίηση πόρων από διάφορα άλλα Ευρωπαϊκά και Εθνικά Προγράμματα.
- Η αξιοποίηση δωρεών, αλλά και πρωτοβουλιών Εθνικών, μεμονωμένων πολιτών, επιχειρήσεων, εθελοντικών οργανώσεων, κ.ά.

Οι «ομάδες στόχου» του Προγράμματος ΤΕΒΑ στην Π.Ε. Κοζάνης, είναι υποσύνολο των ευπαθών ομάδων και συγκεκριμένα είναι οι εξής:

- Οι ευάλωτες ομάδες: στις οποίες ανήκουν άτομα με αναπηρία, απεξαρτημένα ή εξαρτημένα άτομα από ουσίες, οροθετικοί, κ.ά.
- Οι ειδικές ομάδες: στις οποίες ανήκουν οι μακροχρόνια άνεργοι, τα οικονομικά μη ενεργά άτομα, οι μονογονεϊκές οικογένειες, κ.ά.
- Οι λοιπές ομάδες: στις οποίες ανήκουν νοικοκυριά χωρίς κανένα εργαζόμενο, φτωχοί εργαζόμενοι, ανασφάλιστοι, κ.ά.

Η ποσοτικοποίηση και η κωδικοποίηση των ατόμων που ωφελούνται από το πρόγραμμα ΤΕΒΑ, φανερώνει την ανάγκη ύπαρξης ενιαίας πλατφόρμας ωφελουμένων, τα μέλη της οποίας θα λαμβάνουν χρηματοδότηση Εθνική και Ευρωπαϊκή. Στην Π.Ε. Κοζάνης, στα πλαίσια των υποστηρικτικών δραστηριοτήτων του ΤΕΒΑ, θα πρέπει να διαμορφωθεί ένα ενοποιημένο ψηφιακό σύστημα, στο οποίο θα καταγράφονται και θα ταυτοποιούνται οι ωφελούμενοι του ΤΕΒΑ (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή, 2014).

3.3 Ανάλυση και Αξιολόγηση των φαινομένων φτώχειας στην περιφερειακή ενότητα Κοζάνης

Η εκτίμηση των ατόμων τα οποία ωφελούνται από προνοιακές και κοινωνικές υπηρεσίες, καθώς επίσης και η εκτίμηση των επιλέξιμων ωφελούμενων στα πλαίσια του ΤΕΒΑ στην ΠΕ Κοζάνης, γίνεται με ερωτηματολόγια τα οποία συμπληρώθηκαν με βάση την διαβούλευση του ΤΕΒΑ και την διαδικασία συγκρότησης της κοινωνικής σύμπραξης, για την συγκεκριμένη περιφερειακή ενότητα, στις αρχές του 2015. Σε επίπεδο Δήμου, οι ωφελούμενοι εκτιμώνται από την επεξεργασία στοιχείων τα οποία λαμβάνονται από τους κοινωνικούς φορείς, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στα διοικητικά όρια του Δήμου, με στατιστική διόρθωση των πιθανών επικαλύψεων (Π.Κ.Μ., 2015).

Συνεχίζοντας, συγκρίνονται τα αποτελέσματα με στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων (Γ.Γ.Π.Σ). και με τον τρόπο αυτό επιβεβαιώνεται αφενός μεν η αναλογία των συνολικά ωφελούμενων, σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού,

αφετέρου δε η αναλογία των επιλέξιμων ωφελούμενων στα πλαίσια του ΤΕΒΑ, ως προς το σύνολο του πληθυσμού της ΠΕ και ως προς το σύνολο των ωφελουμένων. Τέλος, τα στοιχεία αυτά συγκρίνονται με τις αιτήσεις, αλλά και με τις εγκρίσεις των αιτήσεων οι οποίες υποβλήθηκαν στην ΗΔΙΚΑ (Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση Κοινωνική Ασφάλισης), με βάση τις οδηγίες του ΥΠΕΚΑ (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή, 2014; ΕΛΣΤΑΤ, 2017).

Στην Π.Ε. Κοζάνης, 27.956 νοικοκυριά σύμφωνα με τα στοιχεία Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων, δήλωσαν κατά μέσο όρο 2.563 Ευρώ μέσο ετήσιο οικογενειακό εισόδημα το έτος 2012. Τα στοιχεία αυτά δείχνουν να παρέμειναν στάσιμα όλη την τριετία 2010-2012. Ακόμη, 16.420 οικογένειες δηλώνουν εισόδημα από 12.000 έως 20.000 Ευρώ, με μέση τιμή ετήσιου εισοδήματος 15.498 Ευρώ. Από τα 27.956 νοικοκυριά, ένα μεγάλο ποσοστό δήλωσαν εισόδημα κοντά ή και κάτω από το μ.ο. της ζώνης της ακραίας φτώχειας (ΕΛΣΤΑΤ, 2017).

Τον Μάρτιο του 2015 εκτιμήθηκαν ως επιλέξιμες στο πρόγραμμα ΤΕΒΑ 8.845 οικογένειες, ενώ παρατηρείται σοβαρή ανισοκατανομή των εισοδημάτων στην Π.Ε. Κοζάνης, καθώς το ποσοστό των οικογενειών που αντιστοιχούν στο κλιμάκιο εισοδήματος 0 έως 6.000 Ευρώ, είναι πολύ μεγαλύτερο από αυτό των οικογενειών του κλιμακίου 12 έως 23.000 Ευρώ. Επιπλέον, η αυξανόμενη φτώχεια και ο κίνδυνος φτώχειας στις αστικές περιοχές της Π.Ε. Κοζάνης, της μείωσης των δραστηριοτήτων μεταποίησης, της μη ορατής φτώχειας στις αγροτικές περιοχές και τέλος του σχετικά μεγάλου αριθμού μεταναστών της περιοχής, συντελούν στην αύξηση της αδήλωτης εργασίας, αύξηση των προβλημάτων στην δημόσια υγεία, αλλά και στον κοινωνικό αποκλεισμό (Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας 2014).

Τα φτωχά νοικοκυριά τα οποία διαβιούν σε κατάσταση φτώχειας ή κινδύνου φτώχειας ή ακραίας φτώχειας, τα νοικοκυριά με παιδιά και κυρίως τα μονογονεϊκά και τα τρίτεκνα ή πολύτεκνα νοικοκυριά, που πλήττονται περισσότερο από συνθήκες φτώχειας και οι πολυμελείς οικογένειες, στην περιφερειακή ενότητα της Κοζάνης, κατανέμονται όπως φαίνεται στον Πίνακα 3.1. Σημειωτέον, ότι στις περιθωριοποιημένες κοινότητες εντάσσονται οι: α) μετανάστες, οι οποίοι μπορεί να είναι νόμιμοι ή παράνομοι, αλλά εγγεγραμμένοι στις Κοινοτικές Υπηρεσίες των Δήμων ή σε άλλους φορείς και β) οι Ρομά. Επίσης, στους γονείς περιλαμβάνονται και τα μονήρη άτομα (ΕΛΣΤΑΤ, 2017).

Πίνακας 3.1:

Φτωχά νοικοκυριά Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης

Π.Ε. Κοζάνης	
Πλήθος νοικοκυριών	1822
Γονείς	3539
Ανήλικα παιδιά	2949
Παιδιά από 0 έως 6 ετών	728
Λοιπά μέλη του νοικοκυριού	342
Σύνολο μελών νοικοκυριού	6830
Α.Μ.Ε.Α. (επί του συνόλου των μελών των νοικοκυριών)	1253
Μέλη περιθωριοποιημένων κοινοτήτων (επί του συνόλου των μελών των νοικοκυριών)	1761
Άστεγοι	10

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2017

Οι ωφελούμενοι από προνοιακές και κοινωνικές υπηρεσίες και διάφορες παροχές στο Δήμο Κοζάνης, εκτιμούνται βάσει των παρακάτω προϋποθέσεων (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή, 2014):

- Μέσω των συσχετιζόμενων προγραμμάτων που παρέχονται από τον Δήμο, καταγράφονται οι δυνητικοί δικαιούχοι, που εκτιμώνται σε:
 - ο 539 άτομα που δικαιούνται κάρτα αλληλεγγύης (Πηγή: Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής Δήμου Κοζάνης).
 - ο 450 άτομα που δικαιούνται το πρόγραμμα βοήθεια στο σπίτι (Πηγή: Κοινωφελής Επιχείρηση Κοινωνικής Πρόνοιας και Μέριμνας).
 - ο 380 άτομα τα οποία δικαιούνται συσσίτιο απόρων δημοτών (Πηγή: Κοινωφελής Επιχείρηση Κοινωνικής Πρόνοιας και Μέριμνας).
 - ο 548 άτομα που δικαιούνται πρόγραμμα διανομής τροφίμων της Ε.Ε. 2013 (Πηγή: Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής).
 - ο 149 παιδιά μονογονεϊκών οικογενειών έως 16 ετών, με χαμηλό εισόδημα για το σύνολο της ΠΕ Κοζάνης.

- 2600 άτομα που κατανέμονται σε τετρακόσιες τρίτεκνες οικογένειες.
- 630 ωφελούμενες οικογένειες μέσω της εκκλησίας.
- Στις πιο πολλές περιπτώσεις, αναλυτικά στοιχεία διάρθρωσης των οικογενειών αυτών που δυνητικά μπορεί να θεωρηθούν ωφελούμενοι, δεν έχουν συγκεντρωθεί.
- Το σύνολο των εν δυνάμει ωφελουμένων είναι 15178 άτομα ή ποσοστό 21,7% του συνολικού νόμιμου πληθυσμού του Δήμου Κοζάνης ή το 9,5% του πληθυσμού της Περιφερειακής Ενότητας. Τα ποσοστά αυτά θεωρούνται πολύ υψηλά.
- Με εκτίμηση των επικαλύψεων ποσοστού 25% το σύνολο των οφειλομένων οικογενειών, ανέρχεται σε 3036 ή σε 11384, που ωφελούνται από προνοιακές και κοινωνικές υπηρεσίες των φορέων στην χωρική ενότητα του Δήμου Κοζάνης.
- Από το σύνολο των φτωχών οικογενειών, εκτιμάται ότι το 60% βιώνει συνθήκες ακραίας φτώχειας. Προκύπτει συνεπώς ότι σε 1822 οικογένειες ανέρχεται το πλήθος των οικογενειών των παρεμβάσεων του ΤΕΒΑ ή 6830 ωφελούμενοι (Π.Κ.Μ., 2015).

3.4 Εφαρμογή του ΤΕΒΑ στην Κοζάνη

Οι κοινωνικές συμπράξεις οι οποίες χρειάζονται για την υλοποίηση των παρεμβάσεων του Επιχειρησιακού Προγράμματος 1 «Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής για το ΤΕΒΑ», προσδιορίζονται στην απόφαση με αριθμό Δ23/οικ.23761/1507/27.5.2015, η οποία δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 1064/05.06.2015 τ. Β'. Σύμφωνα με την απόφαση «δικαιούχος» ορίζεται ο επικεφαλής εταίρος στην κοινωνική σύμπραξη. Στην κοινωνική σύμπραξη της Π.Ε. Κοζάνης, επικεφαλής εταίρος είναι η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και συγκεκριμένα η Αντιπεριφέρεια Κοζάνης (Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας 2014; Π.Κ.Μ., 2015).

Στην φάση του σχεδιασμού και της υλοποίησης των πράξεων, υπάρχει άτυπη συνεργασία των κοινωνικών συμπράξεων, χωρίς δηλαδή συνυπογραφή του πρωτοκόλλου συνεργασίας (Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή, 2014):

- με καταναλωτικές οργανώσεις, οι οποίες είναι ενταγμένες στο μητρώο Γενικής Γραμματείας Καταναλωτή (Ν.2251/94)
- με άτυπα κοινωνικά δίκτυα, τα οποία αναλαμβάνουν σε τοπικό επίπεδο, πρωτοβουλίες και δράσεις για την διανομή ειδών σε άπορους πολίτες
- με σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, τα οποία συνεργαζόμενα με πιστοποιημένες μονάδες, όπως κοινωνικά μαγειρεία, παιδικούς σταθμούς, κ.ά., έχουν την δυνατότητα παρασκευής σχολικών γευμάτων τα οποία μοιράζονται στους μαθητές.

Δομές του Δήμου Κοζάνης οι οποίες συνεργάζονται για την εφαρμογή του προγράμματος ΤΕΒΑ, είναι οι ακόλουθες:

- Δημοτική Κοινωνική Δομή
 - Συσσίτιο απόρων δημοτών
 - Κοινωνική τράπεζα τροφίμων, ρούχων και ειδών πρώτης ανάγκης
 - Βοήθεια στο σπίτι
 - ΔΗΠΕΘΕ
 - Δημοτική βιβλιοθήκη
 - ΚΑΠΗ
 - ΚΗΦΗ
 - ΚΔΑΠ
 - ΚΔΑΜΠΕΑ
 - Υπνωτήριο Προσωρινής Φιλοξενίας Αστεγών

- Κέντρο Νοσηλευτικής Φροντίδας
- Συσσίτιο απόρων δημοτών
- Δομή της Εκκλησίας
 - Μητρόπολη Σερβίων και Κοζάνης α) Κοινωνικό Παντοπωλείο και β) Εκκλησιαστικό γηροκομείο
- Δομή Φορέα 1
 - Σύλλογος Πολυτέκνων Κοζάνης
- Δομή Φορέα 2
 - Σύλλογος ΑΜΕΑ Κοζάνης

Το Σχέδιο Δράσης της Π.Ε. Κοζάνης, το οποίο αφορά την αντιμετώπιση της φτώχειας παράλληλα με την προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης, θα πρέπει να περιλαμβάνει τα παρακάτω:

- την βελτίωση και ολοκλήρωση των υποδομών της Α΄θμιας και Β΄θμιας υγείας και πρόνοιας. Στα πλαίσια του παραπάνω στόχου θα πρέπει να δοθούν επενδύσεις στις υποδομές υγείας και στις κοινωνικές υποδομές, οι οποίες συμβάλουν στην εθνική, την περιφερειακή και την τοπική ανάπτυξη, εξασφαλίζοντας συνθήκες υγείας χωρίς ανισότητες για τους πολίτες. Δράσεις για την επίτευξη του στόχου: α) ανάπτυξη εξειδικευμένων δομών υγείας, β) επέκταση, αλλά και αναβάθμιση των υποδομών υγείας, γ) αναβάθμιση και ανάπτυξη των κοινωνικών υποδομών και δ) βελτίωση προσβασιμότητας των ΑΜΕΑ.
- την ενίσχυση της πρόσβασης στην απασχόληση, για άτομα που μειονεκτούν και βρίσκονται εκτός αγοράς εργασίας. Οι δράσεις προς την κατεύθυνση αυτή αφορούν: α) προγράμματα κατάρτισης, τα οποία συνδέονται με πρακτική άσκηση σε κλάδους σχετικούς με την οικονομία της Π.Ε. Κοζάνης, τα οποία οδηγούν και σε πιστοποίηση, β) δημιουργία ισχυρών κινήτρων για πρόσληψη στο ιδιωτικό τομέα, γ) δημιουργία παιδικών, βρεφικών και βρεφονηπιακών σταθμών, για οικογένειες οι οποίες έχουν παιδιά και οι οποίες βιώνουν ή

βρίσκονται κοντά στα όρια φτώχειας και δ) απόκτηση βασικών δεξιοτήτων πληροφορικής, για διευκόλυνση της ένταξης στην αγορά εργασίας.

- την βελτίωση της προσβασιμότητας και την συμμετοχή των μειονεκτούντων ατόμων στις παροχές υγείας και πρόνοιας. Αφορά τις ευπαθείς κοινωνικά ομάδες, άτομα που ζουν στα όρια της φτώχειας και τους δικαιούχους ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Οι δράσεις για την επίτευξη αυτού του στόχου, είναι: α) δημιουργία κοινωνικών ιατρείων, β) εμβολιασμοί παιδιών των οποίων οι οικογένειες δεν έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας, γ) παροχή κοινωνικής φροντίδας και προστασίας, δ) παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας και ε) ενθάρρυνση της ανάπτυξης του εθελοντισμού σε θέματα υγείας και κοινωνικής προστασίας, όπως ομάδες ΜΚΟ, κ.ά.

Το παραπάνω Σχέδιο Δράσης, θα ωφελήσει τις ευπαθείς κοινωνικά ομάδες, τον πληθυσμό που ζει κάτω από τα όρια της φτώχειας, τους ανασφάλιστους και τους κατοίκους των απομακρυσμένων περιοχών, μεταξύ των οποίων και αυτοί που διαμένουν σε ακριτικές περιοχές.

3.5 Προτάσεις - Συμπεράσματα

Σύμφωνα με την ανάλυση η οποία προηγήθηκε, η εφαρμογή του προγράμματος ΤΕΒΑ στην ΠΕ Κοζάνης, είναι αρκετά ικανοποιητική, καθώς οι περισσότεροι από τους στόχους τους οποίους θέτει το πρόγραμμα, έχουν υλοποιηθεί. Το πιο σημαντικό είναι ότι μεγάλο ποσοστό των ατόμων τα οποία έκαναν αίτηση για να συμπεριληφθούν στο πρόγραμμα του ΤΕΒΑ, εξυπηρετήθηκαν. Βέβαια, για την πλήρη κάλυψη του ευπαθούς πληθυσμού, θα πρέπει να βελτιθούν οι δομές, να εμπλουτιστούν με στελέχη, τα οποία διαθέτουν ικανότητες και εμπειρία, ώστε να αντιμετωπιστεί σε όλη του τη διάσταση το πρόβλημα της ακραίας φτώχειας.

Περιθώρια βελτίωσης υπάρχουν σε ότι αφορά τις ευάλωτες και ειδικές ομάδες. Οι ομάδες αυτές χρήζουν διαφορετικής αντιμετώπισης, καθώς τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν είναι ποικίλα και όχι μόνο ακραίας φτώχειας, αλλά πολλές φορές έως και «ρατσιστικής» αντιμετώπισης από το κοινωνικό σύνολο. Για τα άτομα αυτά θα πρέπει να υπάρχει ξεχωριστή μέριμνα, η οποία θα τους βοηθήσει να ενταχθούν στο

κοινωνικό σύνολο, με την βοήθεια εξειδικευμένων στελεχών και την διάθεση κατάλληλων δομών. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην ιχνηλασιμότητα και την ταυτοποίηση των ατόμων αυτών των ομάδων, καθώς ένα από τα κυριότερα προβλήματα τους, είναι η εξασφάλιση των προσωπικών δεδομένων τους.

Στην Π.Ε. Κοζάνης υπάρχουν συνολικά 29 ειδικοί επιστήμονες, από τους οποίους 18 κοινωνικοί λειτουργεί, 6 ψυχολόγοι και 5 κοινωνιολόγοι, ενώ υπάρχει πληθώρα λοιπών ειδικοτήτων των οποίων ο αριθμός ανέρχεται σε 139. Το σύνολο λοιπόν των επιστημονικών στελεχών είναι 168 άτομα και η συνολική αναλογία ανά ωφελούμενο, ανέρχεται σε 126 άτομα, ενώ η ειδική αναλογία ανά ωφελούμενο ΤΕΒΑ ανέρχεται σε 83 άτομα. Για να καλυφτούν οι ανάγκες των ωφελουμένων, χρειάζεται οπωσδήποτε να αυξηθούν τα επιστημονικά στελέχη, κυρίως στον τομέα της ψυχοκοινωνικής στήριξης και των κοινωνικών ερευνών. Οι αναλογίες οι οποίες καταγράφηκαν παραπάνω, αν αφαιρεθούν οι λοιπές ειδικότητες και γίνει αναφορά μόνο στο σύνολο των εξειδικευμένων επιστημόνων που ανέρχεται σε 29 άτομα, διαφοροποιούνται για την συγκεκριμένη Π.Ε. ως εξής:

- Συνολική αναλογία ανά ωφελούμενο: 729 άτομα
- Ειδική αναλογία ανά ωφελούμενο ΤΕΒΑ: 482 άτομα

Γίνεται λοιπόν φανερό ότι το πρόβλημα αύξησης των εξειδικευμένων στελεχών θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα ώστε οι ανάγκες των δράσεων να μπορούν να ικανοποιηθούν με εφαρμογή στο ΤΕΒΑ (Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας 2014).

Σε μια Περιφέρεια όπως είναι η Κοζάνη, η οποία θεωρείται σχετικά μεγάλη, θα μπορούσαν περισσότεροι φορείς και σύλλογοι να συμμετέχουν στο πρόγραμμα, παρέχοντας τις υπηρεσίες τους προς όφελος των κοινωνικά ασθενέστερων ομάδων. Με πληρέστερη ενημέρωση της κοινωνίας, περισσότερη οργάνωση των δομών και μεγαλύτερη απορρόφηση των κονδυλίων, θα μπορούσαν να βελτιωθούν τα αποτελέσματα και να εξυπηρετείται μεγαλύτερος αριθμός συμμετεχόντων στο πρόγραμμα. Ακόμη, η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας με κατάλληλη ενημέρωση, θα βοηθούσε στο να υπάρξουν περισσότεροι εθελοντές, ώστε να επανδρωθεί καλύτερα το πρόγραμμα. Τέλος, η αξιοποίηση πόρων από άλλα Εθνικά και Ευρωπαϊκά προγράμματα, καθώς επίσης και δωρεών μεμονωμένων πολιτών,

επιχειρήσεων, κ.ά. θα έδινε δυνατότητα επέκτασης της εφαρμογής του προγράμματος σε περισσότερες ευπαθείς ομάδες.

3.6 Ανακεφαλαίωση

Από την ανάλυση που προηγήθηκε, γίνεται εμφανές ότι η Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης εμφανίζει αυξημένο ποσοστό οικογενειών σε κατάσταση φτώχειας ή κινδύνου φτώχειας ή ακραίας φτώχειας. Επίσης, αυξημένο ποσοστό κοινωνικών ομάδων, όπως παιδιά μονογονεϊκών οικογενειών, μακροχρόνια άνεργοι, εξαρτημένα ή απεξαρτημένα άτομα από ουσίες, κ.ά. που χρήζουν κοινωνικής πρόνοιας. Σε όλες αυτές τις κοινωνικές ομάδες, η εφαρμογή του Προγράμματος ΤΕΒΑ βοηθά στην επιβίωση και στην επανένταξη τους στο κοινωνικό σύνολο.

Υπάρχει ένα σύνολο Δομών, μέσω των οποίων το Πρόγραμμα εφαρμόζεται και οι οποίες βοηθούν έμπρακτα στην επιβίωση αυτών των κοινωνικών ομάδων. Στις Δομές αυτές ανήκουν κυρίως διάφοροι Σύλλογοι της Π.Ε. Κοζάνης, ο Δήμος Κοζάνης, η εκκλησία, κ.ά. Στόχοι του προγράμματος είναι: α) η καθολική κάλυψη με τοπικούς κοινωνικούς σχηματισμού, του πληθυσμού της Π.Ε. Κοζάνης, β) η εξασφάλιση του καταλληλότερου συνδυασμού δομών και στελεχών, σε τοπικό επίπεδο, γ) η συνεισφορά του κάθε εταίρου με το απαραίτητο επιστημονικό προσωπικό και τις δομές υποδοχής, δ) η εξασφάλιση της ταυτοποίησης και της ιχνηλασιμότητας των ωφελουμένων, ε) η κινητοποίηση και η ευαισθητοποίηση των πολιτών και των φορέων της Κοζάνης, για την καταπολέμηση της φτώχειας, στ) η πραγματοποίηση δράσεων με αξιοποίηση πόρων από διάφορα άλλα Ευρωπαϊκά και Εθνικά Προγράμματα και ζ) η αξιοποίηση δωρεών.

Η ανάλυση των δεδομένων για την Π.Ε. Κοζάνης, δείχνει μια έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, η οποία είναι απαραίτητο να βελτιωθεί, ώστε η εφαρμογή και υλοποίηση των προγραμμάτων και συγκεκριμένα του προγράμματος ΤΕΒΑ, να γίνει αποτελεσματικότερη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΤΟΥ Ε.Π., ΕΠΙΣΤΙΤΙΣΤΙΚΗΣ Η/ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΗΣ ΥΛΙΚΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΕΒΑ (2014), ΟΔΗΓΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ Ι ΕΠΙΣΤΙΤΙΣΤΙΚΗΣ Ή ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΗΣ ΥΛΙΚΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ (Ε.Β.Υ.Σ) ΤΟΥ ΤΕΒΑ

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠ Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (2015), Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής ένταξης, καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε μορφής διακρίσεων Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Ελληνική Στατιστική Αρχή, (2017), Συνθήκες Διαβίωσης στην Ελλάδα, Ημ/νια έκδοσης: 05 Ιανουαρίου 2017.

Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή , Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (2014), Περιφερειακή Στρατηγική για την κοινωνική ένταξη και την καταπολέμηση τη φτώχειας

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2010), ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΥΡΩΠΗ 2020 Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, Βρυξέλες 03.03.2010

Παπαδημούλης, Δ. (2015), «Οδηγός Χρηματοδοτήσεων από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά & Επενδυτικά Ταμεία, για περιφέρειες, Δήμους ΜΚΟ και Επιχειρήσεις», European United Left, Nordic Green Left, Σεπτέμβριος – Οκτώβριος 2015.

Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας – Π.Κ.Μ. (2015), Στρατηγική προώθησης της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε μορφής διακρίσεων στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας (2014), Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη, Αθήνα Δεκέμβριος 2014

ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ (2015), ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ~~ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ~~ ΕΝΤΑΞΗΣ, ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΘΕ ΜΟΡΦΗΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, Ιούνιος 2015

Ξενόγλωσση

- Bérenger, V. and Bresson, F., (2013),** *Poverty and Social Exclusion Around the Mediterranean Sea, Economic Studies in Inequality, Social Exclusion and Well-Being* 9, DOI: 10.1007/978-1-4614-5263-8_2, Springer Science+Business Media New York 2013
- Brooks-Gunn J., Duncan Greg J., (1997),** *The Effects of Poverty on Children,* THE FUTURE OF CHILDREN – SUMMER/FALL 1997, pp 55-71
- Copeland, P. and Daly, M. (2012)** ‘*Varieties of poverty reduction: Inserting the poverty and social exclusion target into Europe 2020*’, *Journal of European Social Policy*, 22,3: 273-287
- Coudouel, A., S. Jesko, S. Hentschel and Q. T. Wodon (2002)** "*Poverty Measurement and Analysis*", in "*A Sourcebook for poverty reduction strategies 1*", pp. 27-74, World Bank, Washington D.C.
- Duiella M. and Turrini, A. (2014),** *Poverty developments in the EU after the crisis: a look at the main drivers, Economic Analysis from European Commission's Directorate General for economic and Financial Affairs*, Issue 31, may 2014, ISSN: 1831-4473
- EAPN - European and Poverty Network (2009),** *Poverty and Inequality in the EU,* EAPN Explainer
- European Commission (2009),** Portfolio of Indicators for the Monitoring of the European Strategy for Social Protection and Social Inclusion 2009, DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities
- European Commission, (2015),** *The Fund for European Aid to the Most Deprived (FEAD) Breaking the vicious circle of poverty and deprivation,* Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion Unit E1 Manuscript completed in September 2015
- Galí, J. and R. Perotti (2003),** "*Fiscal policy and monetary integration in Europe*", *Economic Policy*, vol. 18(37), pp. 533-572, October
- GINI -GROWING INEQUALITIES' IMPACTS , (2011),** *THE EU 2020 POVERTY TARGET,* Nolan, B. and Whelan, C. T., Gini Discussion Paper, 19, November 2011.

- Grow D. & Roth F. (2012)**, THE EUROPE 2020 STRATEGY CAN IT MAINTAIN THE EU'S COMPETITIVENESS IN THE WORLD?, CENTRE FOR EUROPEAN POLICY STUDIES (CEPS) BRUSSELS
- Hoynes, H. (2012)**, Davis April 2012 *Poverty: Facts, Causes and Consequences*, University of California
- Laury, M. (2015)**, *FUND FOR EUROPEAN AID TO THE MOST DEPRIVED EXPLANATORY GUIDE TO THE APPLICATION FORM*, REPAED BY THE DEPARTMENT OF SOCIAL PROTECTION, MANAGING AUTHORITY FOR THE EUROPEAN FUND FOR AID TO THE MOST DEPRIVED IRELAND (FEAD) 2014-2020
- Lecerf, M. 2016**, Poverty in the European Union- The crisis and its aftermath, EPRS | European Parliamentary Research Service, March 2016
- Lister, R., (2004)**, *Poverty*, Cambridge: Polity Press
- Nolan, B. and Whelan, C. T. (2011)**, *Poverty and Deprivation in Europe*, Oxford: Oxford University press
- Rue, J., 2014**, *BRIEFING ON THE FUND FOR EUROPEAN AID FOR THE MOST DEPRIVED ("FEAD")*, Eurodiaconia, 2014
- Samardžija V. & Butković H. (2010)**, *FROM THE LISBON STRATEGY TO EUROPE 2020*, Institute for International Relations - IMO Zagreb, 2010
- Spicker P. (1999)**, *Definitions of poverty: eleven clusters of meaning, The international glossary on poverty*, 150-62

Διαδικτυακοί Τόποι / Ιστοσελίδες

- Ιστοσελίδα ec.europa.eu**, *Employment, Social Affairs & Inclusion, Fund for European Aid to the Most Deprived (FEAD)*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1089>
[Πρόσβαση 10 Ιανουαρίου 2017]
- Ιστοσελίδα Eurostat**, *People at risk of poverty or social exclusion* [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/People_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion
[Πρόσβαση 10 Δεκεμβρίου 2016]
- Ιστοσελίδα Eurostat**, *Δεδομένα για τη σύνταξη διαγραμμάτων* [online],

Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/data/database>

[Πρόσβαση Δεκέμβριος 2016]

Ιστοσελίδα Eurostat, *People at risk of poverty after social transfers* [online],

Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tsdsc280>

[Πρόσβαση 10 Δεκεμβρίου 2016]

Ιστοσελίδα Eurostat, *People living in households with very low work intensity* [online],

Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tipslc40>

[Πρόσβαση 10 Δεκεμβρίου 2016]

Ιστοσελίδα Eurostat, *Severely materially deprived people* [online],

Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tsdsc270>

[Πρόσβαση 10 Δεκεμβρίου 2016]

Ιστοσελίδα Eurostat, *Europe 2020-main tables* [online],

Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/europe-2020-indicators/europe-2020-strategy/main-tables>

[Πρόσβαση 10 Ιανουαρίου 2017]

Ιστοσελίδα ΕΣΠΑ, *Ευρώπη 2020* [online],

Διαθέσιμο στη δ/νση: <https://www.espa.gr/el/pages/staticEurope2020.aspx>

[Πρόσβαση 5 Ιανουαρίου 2016]

Christiaan van Lierop, 2015, *Fund for European Aid to the Most Deprived (FEAD)*,

EPRS | European Parliamentary Research Service [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2015/549010/EPRS_AT_A\(2015\)549010_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2015/549010/EPRS_AT_A(2015)549010_EN.pdf)

[Πρόσβαση 10 Ιανουαρίου 2016]

Eurostat, *International Day for the Eradication of Poverty The share of persons at risk of poverty or social exclusion in the EU back to its pre-crisis level Contrasting trends across Member States*, Δημοσιευμένο online 17/10/2016

Διαθέσιμο στη δ/νση:

<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7695750/3-17102016-BP-EN.pdf/30c2ca2d-f7eb-4849-b1e1-b329f48338dc>

[Πρόσβαση 10 Δεκεμβρίου 2016]

tec sa, business solutions (2015): *Περιφερειακή Στρατηγική Προώθησης της Κοινωνικής Ένταξης, Καταπολέμησης της Φτώχειας & κάθε μορφής Διακρίσεων στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 Παραδοτέο 2: α. Περιφερειακό Στρατηγικό Σχέδιο Κοινωνικής Ένταξης, Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή* [online], Διαθέσιμο στη δ/νση:

http://www.stereaellada.gr/fileadmin/pages/5h_programmatikh/strathgikh_katapol_ftwxeias.pdf

[Πρόσβαση 15 Ιανουαρίου 2017]

Αγγελόπουλος, Β. (2015), *Στην ΗΔΙΚΑ τα αποτελέσματα του προγράμματος ΤΕΒΑ*, , Δημοσιευμένο online 14/10/2015,

Διαθέσιμο στη δ/νση:

<http://www.dikaiologitika.gr/eidhseis/ergasiaka/79290/stin-idika-ta-apotelesmata-tou-programmatos-teva>

[Πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2017]

Γενική Γραμματεία Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (2007), *ΕΡΕΥΝΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ (EU – SILC) ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ* [online], Διαθέσιμο στην δ/νση:

<http://www.statistics.gr/documents/20181/324a34eb-9c47-47f1-9011-4ec44f8f2f35>

[Πρόσβαση 08 Δεκεμβρίου 2016]

Γεωργακόπουλος, Θ. (2016), *Ακραία Φτώχεια Στην Ελλάδα - Μια Έρευνα* [online],

Διαθέσιμο στη δ/νση: http://www.dianeosis.org/2016/06/poverty_in_greece/

[Πρόσβαση 20 Δεκεμβρίου 2016]

Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους, (2015), *ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΛΑΧΙΣΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΜΙΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ*, Διαθέσιμο στη

<file:///C:/Users/user/Documents/MAKRINA/work/01.%20E%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%95%CE%A3/05.%20KOZANH%20A%CE%A0%CE%9F%CE%A1%CE%9F%CE%99-80/%CE%9A%CE%95%CE%A6%CE%91%CE%9B%CE%91%CE%99%CE%9F%202/eee/%CE%93%CE%A0%CE%9A-%CE%95%CE%BB%CE%AC%CF%87%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%95%CE%B3%CE%B3%CF%85%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF%CE%95%CE%B9%CF%83%CF%8C%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%B1.pdf>

[Πρόσβαση 20 Ιανουαρίου 2017]

Δαμουλιάνου, Χ. (2013), «*Απασχολησιμότητα: Νέα μορφή εργασιακής ασφάλειας και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα*» άρθρο δημοσιευμένο στην εφημερίδα *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ* στις 09.06.2013, [online], Διαθέσιμο στη δ/ση:

<http://www.kathimerini.gr/490453/article/oikonomia/epixeirhseis/apasxolhsimothta-nea-morfh-ergasiakhs-asfaleias-kai-antagwnistiko-pleonekthma>

[Πρόσβαση 20 Ιανουαρίου 2017]

Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (2015), Συμβούλιο Οικονομικών Εμπειρογνομόνων του Υπουργείου Οικονομικών σε συνεργασία με τα Υπουργεία Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, Πολιτισμού Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παραγωγικής Ανασυγκρότησης Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Οικονομίας Υποδομών Ναυτιλίας και Τουρισμού και το Υπουργείο Εργασίας [online], Διαθέσιμο στη δ/ση:

http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/nrp2015_greece_el.pdf

[Πρόσβαση 17 Ιανουαρίου 2017]

Ελληνική Στατιστική Αρχή-1 (2016), *Κίνδυνος φτώχειας ΕΡΕΥΝΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ 2015*, (Περίοδος αναφοράς εισοδήματος 2014) [online], Διαθέσιμο στην δ/ση:

<http://www.statistics.gr/documents/20181/f5f875ea-5cc8-4901-8ce4-6d98b30c6ec0>

[Πρόσβαση 15 Δεκεμβρίου 2016]

Ελληνική Στατιστική Αρχή-2 (2016), *Οικονομική ανισότητα ΕΡΕΥΝΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ 2015* (Περίοδος αναφοράς εισοδήματος 2014) [online],

Διαθέσιμο στην δ/ση :<http://www.statistics.gr/documents/20181/21732f83-e5d2-4e59-aeba-db724ed44eea> [Πρόσβαση 15 Δεκεμβρίου 2016]

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Στόχοι της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», [online],

Διαθέσιμο στη δ/νση:

http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_el.htm

[Πρόσβαση 05 Ιανουαρίου 2017]

Ντούνης, Α. (2012). *Ορισμός της φτώχειας*, [online], Διαθέσιμο στην δ/νση

<http://socialpolicy.gr/2012/11/%CE%BF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%86%CF%84%CF%8E%CF%87%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CF%82.html>

<http://socialpolicy.gr/2012/11/%CE%BF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%86%CF%84%CF%8E%CF%87%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CF%82.html>

<http://socialpolicy.gr/2012/11/%CE%BF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%86%CF%84%CF%8E%CF%87%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CF%82.html>

[Πρόσβαση 20 Δεκεμβρίου 2016]